

Nacionalna i vjerska uvjerenja kao pokretači djelovanja Ive Mašine

Njavro, Hrvoje

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:139565>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-03**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Teološko-katehetski odjel

Diplomski sveučilišni teološko-katehetski studij (dvopredmetni)

Hrvoje Njavro

**Nacionalna i vjerska uvjerenja kao pokretači
djelovanja Ive Mašine**

Diplomski rad

Zadar, 2020.

Sveučilište u Zadru
Teološko-katehetski odjel
Diplomski sveučilišni teološko-katehetski studij (dvopredmetni)

Nacionalna i vjerska uvjerenja kao pokretači djelovanja Ive Mašine

Diplomski rad

Student/ica:

univ. bacc. catechet mag. educ. hist. Hrvoje Njavro

Mentor/ica:

doc. dr. sc. Zdenko Dundović

Zadar, 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Hrvoje Njavro**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom „**Nacionalna i vjerska uvjerenja kao pokretači djelovanja Ive Mašine**“ rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 24. lipanj 2020.

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Pregled historiografskih istraživanja o Ivi Mašini	5
2. ŽIVOTOPIS IVE MAŠINE	6
2.1. Život i djelo	6
2.2. Društvene okolnosti u kojima je Mašina djelovao	9
2.3. Komunistički progoni i procesi protiv Ive Mašine.....	13
3. NACIONALNA UVJERENJA IVE MAŠINE	17
3.1. Crkva u društvu i u državi-naciji u drugoj polovici 20. Stoljeća	17
3.2. Mašinine nacionalne odrednice	22
4. VJERSKA UVJERENJA IVE MAŠINE	28
4.1. Katolički duh Ive Mašine	28
4.2. Socijalni nauk Crkve u Mašininom životu	34
5. SMRT I OSTAVŠTINA IVE MAŠINE.....	38
6. ZAKLJUČAK	43
7. SAŽETAK.....	48
8. SUMMARY	49
LITERATURA.....	50
ŽIVOTOPIS	58

1. UVOD

Tema ovoga rada odnosi se na prikaz nacionalnih i vjerskih stavova Ive Mašine kao uzroka njegovoga društvenoga djelovanja. Cilj mi je iznijeti razloge, koji su me naveli na odabir ove teme, svrhu i strukturu rada, problematiku na koju sam naišao tijekom istraživanja kao i korištenu literaturu pri obradi teme. Osim toga, u posebnom odjeljku uvoda donosim pregled objavljene historiografske građe o Ivi Mašini.

Zašto ova tema? Naime, Zadarska nadbiskupija donijela je odluku o osnivanju i otvaranju Katoličke osnovne škole *Ivo Mašina* 21. travnja 2017. godine.¹ Namjera Nadbiskupije katoličku obrazovanu ustanovu nazvati po Ivi Mašini, potakla je moj istraživački duh studenta povijesti i teologije, jer mi je kao osobi, koja nije rođena u Zadru ni u njegovoj okolini, Ivo Mašina bio velika nepoznanica. U razgovoru s poznavateljima lika i djela Ive Mašine, prvo sam otkrio kako je pripadao laičkom, a ne kleričkom staležu.² Drugo što sam otkrio jest da je umro mučeničkom smrću, jer se zalagao za slobodu savjesti i vjere te samostojnost hrvatskoga naroda koji se nalazio u okovima komunističke ideologije.³ Moram priznati da me je činjenica da je bio laik iznenadila, a površno znanje o njegovoj smrti nije mi dalo objašnjenje zašto su odgovorni odlučili imenovati školu po Mašini. No, sama ta isprepletenost povijesnoga znanja i razumijevanja o odnosima državne politike i kršćanskoga djelovanja u Ivinomu životu navela me kao ljubitelja teologije i povijesti na istraživanje, a rezultati istraživanja na naslov teme.

Svrha je ovoga diplomskoga rada analizirati životni put Ive Mašine koji se temeljio na načelu vjernosti Bogu i čovjeku. Na temelju primjera izgradnje Mašininoga identiteta u radu se želi prikazati da se istinski katolički život tek može živjeti ako ponajprije poznajemo svoj nacionalni identitet i ljubimo svoj narod. To je temelj iskrene ljubavi prema Bogu i prema drugima. U radu će se općenito progovoriti o vrednotama, koje su Mašini kao čovjeku, katoliku i povjesničaru, bile važne. Radi se o pojmovima države-nacije, nacionalizma i

¹ Nadbiskup zadarski Želimir Puljić donio je 21. travnja 2017. godine u dekretu br. 558/2017 odluku o osnivanju Katoličke osnovne škole „Ivo Mašina“ koja je započela s radom u školskoj godini 2018./2019. Usp. Ines GRBIĆ, Zadar: Katolička osnovna škola „Ivo Mašina“ u Zadru predstavljena na konferenciji za medije (28. V. 2018.) u: <http://www.zadarskanadbiskupija.hr/?p=27641> (1. V. 2020.)

² Riječ *laik* dolazi od grčke riječi *laos* što označava narod (mnoštvo) odvojen od poglavara. Za pojam „izabrani“ koristio se grčki izraz *kleros* (kocka, ždrijeb, biranje), odnosno *kletoi* (izabrani baštinici Kraljevstva Božjeg). Usp. Jure BRKAN, *Obveze i prava vjernika laika*, Split, 2005., 50.

³ Marksizam se rodio na europskom tlu kao kritičar jednoga od stupova europske civilizacije, kršćanstva. Udar na kršćansku religiju izveo je Hegel filozofskom preobrazbom vjerovanja i Feuerbachovom zamjenom teologije za antropologiju. Usp. Nedjeljko KREŠIĆ, *Kraljevstvo Božje i komunizam*, Beograd, 1975., 7.

njihovom odnosu s Crkvom. Dakle, u radu će se analizirati nacionalni stavovi Mašine i pogled na političko-društvene odnose promatrane iz perspektive njegove povijesne struke, ali i perspektive vjernika laika,⁴ koji je prema mišljenju njegova prijatelja Joje Ricova, bio ispred svoga vremena jer je živio dijalošku stvarnost u multietničkom i multikonfesionalnom svijetu, koju će Crkva potvrditi na Drugom vatikanskom koncilu, održanom ubrzo poslije njegove smrti.⁵ Osim toga, u radu će se proučavati njegovo vjerničko djelovanje, koje se temeljilo na življenju kršćanske ljubavi i socijalnoga nauka Crkve.⁶

Rad je stoga pisan u interdisciplinarnom tonu iz perspektive teologije, povijesti i filozofije, a načelo istraživanja i pisanja temelji se na induktivnoj i deduktivnoj metodi. Struktura prati temeljne misli rada.

U prvom dijelu razrade obrađuje se životopis Ive Mašine i to na način da se prvo donosi njegov život i djelo, zatim se opisuje prevladavajuće političko-društvene okolnosti njegovoga vremena, a potom se u posljednjem dijelu ovoga poglavlja opisuju sudski procesi, koji su pokrenuti kao rezultat njegove borbe protiv takvih uvjeta. Tako se u odjeljku, koji se bavi njegovim životom i djelom, kronološki i u kratkim crtama prikazuje rođenje i odgoj u brojnoj katoličkoj obitelji na otoku Ugljanu 1927. godine, srednjoškolsko razdoblje u Dubrovniku, koje je obilježeno razvojem kršćanskih i nacionalnih stavova, te ratno i poratno razdoblje obilježeno patnjom, studiranjem i progonima. U odjeljku o političko-društvenim okolnostima problematizira se situacija, koja je prevladavala u Zadru i okolici, iz koje je Mašina potjecao, u razdoblju od kraja Prvoga svjetskoga rata 1918. godine pa do poslije 1945. godine. Naime, kao posljedica političkih dogovora ratnih pobjednika u Rapallu 1920. godine, Zadar je pripao Italiji, a njegova okolica Kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca. Takav je dogovor utjecao i na vjersko uređenje Zadarske nadbiskupije, čije su granice naposljetku bile povučene u skladu s državnim.⁷ Prikazuju se i okolnosti u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, koja je nastala nakon propasti zajednice jugoslavenskih naroda kao i uvjeti u ponovno

⁴ Laicima je svjetovna narav vlastita i posebna pa su pozvani propovijedati i živjeti Evanđelje u svom okruženju. Laici traže Božje kraljevstvo baveći se vremenitim stvarima i uređujući ih u skladu s moralnim zakonom. Usp. Josip ŠALKOVIĆ, *Obveze i prava vjernika laika (kann. 224. – 231.). Poslanje i djelovanje*, Zagreb, 2009., 18.

⁵ Joja RICOV, *Legenda ili duh*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 618.

⁶ „Katolici se osjećaju dužnima biti odani naciji i savjesno ispunjavati svoje dužnosti promicanjem zajedničkoga dobra: boreći se pravedno da „zakoni odgovaraju ćudorednim zapovijedima i zajedničkom dobru“, tako mostarski biskup Perić tumači br. 14 Dekreta o apostolatu laika *Apostolicam Actuositatem* koji je donesen na Drugom vatikanskom saboru. Usp. Ratko PERIĆ, *Upoznajmo koncilske dokumente: Dekret o apostolatu laika – Apostolicam Actuositatem*. Prilog biskupa Perića (10. I. 2014.) u: <http://www.ktabkbih.net/info.asp?id=40687> (2. V. 2020.), br. 14.

⁷ Hrvoje NJAVRO, *Položaj Zadarske nadbiskupije od Rapallskog ugovora do ponovnog ujedinjenja (1920. – 1948.)*, u: *Rostra, Časopis studenata povijesti Sveučilišta u Zadru*, 12 (2019.) br. 10, 206. – 207.

uspostavljenoj Jugoslaviji nakon 1945. godine, ali taj put s komunistima na vlasti. Poznavanje tih okolnosti važno je za razumijevanje Ivinih stavova, koji su natjerali komunističke vlasti na pokretanje progona i sudskih procesa protiv njega, i u konačnosti odluke da ga usmrte. Upravo u zadnjem dijelu ovoga poglavlja detaljno su opisani svi sudski procesi protiv Mašine. U ovom dijelu rada kreće se od pojedinačnoga prema općem da bi na temelju razumijevanja općega još dublje razradili te pojedinosti.

U drugom dijelu razrade donose se nacionalna uvjerenja Ive Mašine, koja se mogu razumjeti tek poznavanjem gledišta Crkve na njezin odnos s državom-nacijom i njezinu ulogu u političkom i društvenom životu u drugoj polovici 20. stoljeća. Nauk Crkve je za Mašinu kao praktičnoga vjernika bio iznimno važan pa je uz Mašinino povijesno znanje te razumijevanje termina i odnosa utjecao na Ivine nacionalne stavove. Tek u drugom dijelu ovoga poglavlja donosi se analiza Ivinoga domoljublja i rodoljublja izraženih kroz njegove dnevničke zapise i pisma. Dakle, u ovom dijelu rada do razumijevanja Mašinih stavova dolazi se deduktivnom metodom, od općega prema pojedinačnom.

U trećem dijelu razrade prikazuju se vjerska uvjerenja Ive Mašine. Ivo je svoju vjeru živio u svakodnevnom životu što je opisivao u svom dnevniku i pismima koje je slao dragim ljudima. U ovom dijelu rada prikazane su i njegove socijalne odrednice koje su se temeljile na društvenom nauku Crkve. Povijest socijalnoga nauka Crkve kao i njegova provodljivost na hrvatskom prostoru ukratko je opisana kako bi se lakše pojmlilo Mašinino socijalno djelovanje. Ovo poglavlje započinje opisom pojedinosti Ivinoga vjerskoga života pa se nastavlja opisom općega nauka Crkve o društvenom djelovanju kako bi se na kraju prikazale pojedinosti Mašinih socijalnoga djelovanja.

U četvrtom dijelu razrade donosi se opis smrti i duhovne oporuke koju je Mašina ostavio. Mašina se borio za kršćansku istinu i ljubav te za slobodu naroda, savjesti i vjere zbog čega su se mnoga društva, koja su nasljeđovala njegovo djelovanje, nazvala baš po Ivi. Ovo poglavlje odnosi se na pojedinosti Mašine smrti, ali daje se i opći pogled na njegovu ostavštinu koja će se, kao i sva otvorena pitanja, koja su bila postavljena tijekom istraživačkoga rada, objasniti u kratkim crtama u zaključku. Osim zaključka sastavni dio ovoga rada je sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku, životopis autora rada, popis literature i internetskih izvora koji su korišteni pri njegovoj izradi.

No, pri samoj izradi rada bilo je poteškoća i izazova, te i sam kritički pristupam svom radu. Korona kriza predstavljala je objektivnu poteškoću jer je znatno usporila posljednju fazu istraživanja i izrade rada. Osim toga, žao mi je što u radu ne donosim nikakve nove neobjavljene izvore, koji su bogata riznica za svakoga istraživača. Osim spomenute korona

krize, razlog treba tražiti u nemogućnosti istraživanja arhivskoga gradiva iz komunističkoga razdoblja, koje je zatvoreno za javnost, a pogotovo za studente što je po mom mišljenju nepravedno prema toj populaciji iz koje izrastaju perspektivni i za društvo vrijedni mladi ljudi kao što je bio i Ivo Mašina. Subjektivni izazov pri istraživanju teme bila je moja malodušnost, koja je nastala, jer sam naivno upao u zamku unatoč mojoj struci. Naime, dok sam proučavao objavljene dokumente pristupao sam im površno slijepo prihvaćajući ono što piše ne pitajući se tko je to napisao. Tako sam naišao na dokumente Uprave državne bezbednosti, koja je budući da je kazneno gonila Mašinu, negativno pisala o njemu. Bilo je trenutaka da sam zbog toga posumnjao u lik i djelo Ive Mašine pa time i u smisao samoga rada. No, zahvaljujući daljnjem proučavanju dokumenata, nadvladao sam krivi pristup izvorima.

S druge strane, unatoč tome što rad ne donosi neobjavljene izvore, ipak predstavlja novitet u dosad objavljenoj građi o Ivi Mašini. Naime, tome osobno pridonosi istraživač, koji s pitanjem i zadavanjem cilja, kojega želi postići tijekom izrade rada, donosi nove naglaske koji do tad nisu bili istaknuti u literaturi. U ovom slučaju želi se pokazati sukladnost nacije i vjere u općem smislu na primjeru Ive Mašine. Literatura, koju sam koristio za ovu temu poslužila je u tu svrhu. Na Ivina stajališta su utjecala povijesna znanja koja je stekao tijekom studija. Zbog razumijevanja Ivinih životnih stavova, važna je literatura u kojoj se iz perspektive teologije, povijesti i filozofije proučavaju odnosi Crkve i države-nacije i kršćana u političkom i društvenom djelovanju. Kao literaturu navodim Zbornik *Kršćani i politika*, te knjige Špire Marasovića o Crkvi u Hrvatskoj pred demokratskim izazovima, Fabijana Veraje o Nikoli Moscatellu, i Juraja Batelje o Alojziju Stepincu, kojem se Mašina utjecao,⁸ a važna je i pastoralna konstitucija *Gaudium et Spes*. O ulozi vjernika laika u društvu svjedoče djela Jure Brkana i Josipa Šalkovića te dekret o apostolatu laika *Apostolicam Actuositatem*. Uz to, važna su povijesno-filozofska djela o državi-naciji i nacionalizmu poput knjiga Mladena Ančića, Siniše Malaševića, Benedicta Andersona, Martina Van Crevelda i članka Ronalda Grigora Sunya. O socijalnim djelatnostima vjernika važna je knjiga Andrije Krešića, zbornik radova *Socijalni nauk Crkve u hrvatskom društvu* urednika Stjepana Balobana te enciklike *Quadragesimo anno* pape Pija XI. i *Mater et Magistra* pape Ivana XXIII. O političko-društvenim i vjerskim okolnostima svjedoče dva moja rada na povijesti o položaju Zadra i Crkve zadarske u razdoblju od kraja Prvoga svjetskoga rata do 70-ih godina 20. stoljeća, knjiga Miroslava Akmadže te članci Pavla Kera, Zlatka Begonje i Ante Bralića na sličnu temu.

⁸ Danica, *Uspjela proslava kardinala Stepinca u Chicagu* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 787.

1.1. Pregled historiografskih istraživanja o Ivi Mašini

Glavna i najopširnija literatura, koja je objavljena u čast Ive Mašine, jest zbornik radova koji je na 985 stranica priredio Šime Batović. Taj zbornik donosi mnoge teze na kojima se temelji ovaj rad. Glavna je prednost ovoga zbornika objavljena građa koja pripada Hrvatskom državnom arhivu i njezina interpretacija koju je analizirao povjesničar Anđelko Mijatović. Pozitivno je i to što zbornik donosi svjedočenje o Ivinom životu i djelovanju iz perspektive sudionika tih zbivanja te brojna pisma i dnevničke zapise kao Mašininu osobnu građu. No, glavni nedostatak ovoga zbornika je bezrazložna opširnost i ponavljanje istoga sadržaja koja umara čitatelja. Po mom mišljenju, trećina sadržaja se ponavlja i kao takva metodološki je nepotrebna. Osim zbornika, o Ivi Mašini je pisao već spomenuti Anđelko Mijatović, koji je objavio dva članka o Mašini kao studentu povijesti i nacionalnom mučeniku. Kršćanske vrednote Ive Mašine, koje je iskazivao u borbi za narodnu slobodu te slobodu vjere i savjesti donio je u zborniku radova Bernardin Škunca na 120 stranica. Njegov prijatelj i supatnik Joja Ricov svjedoči u svojoj knjižici o Mašininoj veličini donoseći Ivine dnevničke zapise i pisma. No, glavna zamjerka ovoga djela je autorova prevelika subjektivnost i pjesnička sloboda u izražavanju. Mašininu ljubav prema obitelji, ljudima i domovini rasvjetljava knjižica *Uskrsna zvona* urednika Roberta Bacalje u kojoj su objavljeni najzanimljiviji Ivini dnevnički zapisi i pisma. O školovanju, kršćanskom djelovanju u Dubrovniku i patnjama u Ivinom životu svjedoči u svojoj knjizi Hrvoje Kačić. Svjestan sam da i moj rad ne može odgovoriti na sva pitanja, niti se može strukturalno savršeno postaviti, ali nadam se da će čitateljima biti razumljiv i metodološki pristupačan.

2. ŽIVOTOPIS IVE MAŠINE

2.1. Život i djelo

Ivo Mašina rodio se u mjestu Preko na otoku Ugljanu 21. srpnja 1927. godine. Bio je četvrto od devetero djece u obrtničkoj obitelji Ive i Marije r. Gregov.⁹ Ivo Krešan ističe Ivin vjerski i domoljubni odgoj u obitelji kojoj je duhovni autoritet bio očev brat franjevac trećoredac fra Ignacije Mašina. Obitelj Mašina je po uzoru na Krista predstavljala otpor političkim sustavima i ideologijama 20. stoljeća, koja su ugrožavala ljudsko dostojanstvo i slobodu, počevši od monarhističke diktature u prvoj Jugoslaviji preko fašizma pa sve do komunizma. Ivo je baštiniio iz svoje obitelji kršćansku ljubav prema svakom čovjeku i domovini pa se vrlo brzo u adolescentskoj i mladenačkoj dobi našao pod udarom materijalističke¹⁰ i bezbožničke ideologije komunizma koji je želio suzbiti sve postojeće razlike između već gotovo formiranih nacija koje su ušle u sastav federativne Jugoslavije.¹¹

Pučku školu je završio u rodnom Preku. Šime Batović i Hrvoje Kačić tvrde kako su financijske poteškoće brojne obitelji Mašina potakle Ivine roditelje staviti ga pod skrb njegovog strica Mate i strine Ette koji su živjeli u predjelu grada Dubrovnika poznatoga kao Ploče. Stoga se 1938. godine preselio kod očevoga brata i nevjeste gdje je nastavio školovanje u klasičnoj gimnaziji u Dubrovniku.¹² Tijekom svoga boravka u Dubrovniku uključio se u katoličko društvo *Domagoj*¹³ u samostanu Male braće pod duhovnom skrbi franjevac

⁹ Mašina je imao petoricu braće (Melkior, Zdenko, Davor, Veljko i Krunoslav) te tri sestre (Vera, Marija i Desa). Usp. Šime BATOVIĆ, (ur.) *Riječ na komemoraciji u Hrvatskoj kazališnoj kući 24. srpnja 1998.*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Zadar, 2000., 691. i Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina, student povijesti i žrtva komunističkog režima (1927. – 1961.)*, Bertošin zbornik III, Pazin, 2013., 294.

¹⁰ Marksistički ateizam je religija koja odbacuje apsolut, ali do apsoluta uzdiže vrijednosti ekonomske infrastrukture i produkcije. Usp. Nedjeljko KREŠIĆ, *Kraljevstvo Božje i komunizam*, Beograd, 1975., 47.

¹¹ Ivo KREŠAN, *Govor ing. Ive Krešana prigodom oproštajne večere u hrvatskome centru u New Yorku – 19. travnja 1997.*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 573.

¹² Usp. Šime BATOVIĆ, *Životni put Ive Mašine*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 12. – 13. i Hrvoje KAČIĆ, *Dubrovačke žrtve. Jugokomunistički teror na hrvatskom jugu 1944. i poratnih godina (početak Bleiburga)*, Zagreb, 2017., 207.

¹³ Hrvatsko katoličko akademsko društvo *Domagoj* osnovano je 1906. godine kao dio katoličkoga pokreta kojega je na hrvatskim prostorima osnovao krčki biskup Antun Mahnić. Društvo je dobilo ime po hrvatskom knezu Domagoju iz 9. stoljeća, koji je obranio narod od tuđinske vlasti, te ga u vjerskom smislu povezao s rimskim prvosvećenikom. Geslo društva je bilo „Bog, narod i socijalna pravda“. U tom kontekstu treba shvaćati smisao Katoličkoga pokreta, koji je nastao inicijativom vjernika laika potkraj 19. stoljeća proširivši se iz Njemačke na prostore Austro–Ugarske Monarhije, čiji su sastavni dijelovi bili Hrvatska te Bosna i Hercegovina. Cilj pokreta bio je širenje katoličkoga svjetonazora na sva područja života kao odgovor na ugrozu nastalu jačanjem liberalnoga i komunističkoga svjetonazora. Detaljnije o samom društvu *Domagoj* i katoličkom pokretu usp. Hrvatsko katoličko akademsko društvo *Domagoj* (14. IV. 2015.) u:

provincije sv. Jeronima sa središtem u Zadru.¹⁴ Prema povjesničaru Anđelku Mijatoviću, Mašina je tijekom dubrovačkoga razdoblja života bio i pripadnik đačkoga društva *Križari* i obavezne *Ustaške mladeži*. Veći dio Drugoga svjetskog rata proveo je na krajnjem jugu današnje Hrvatske.¹⁵ Kačić je u svom predavanju na skupu o Mašini iz 1996. godine naveo kako se Mašina kao istaknuti antifašist, zajedno s još trinaest poznanika i prijatelja našao u zapisu VI. talijanskoga korpusa od 27. travnja 1943. godine. Naime, pripadnici katoličkih organizacija *Križari* i *Domagoj*, kojima je i Ivo pripadao, bili su protivnici iredentističkim¹⁶ težnjama talijanske politike. Ulaskom narodnooslobodilačkih snaga u Dubrovnik 18. listopada 1944. godine napustio je grad pod Srđem i otišao u Zagreb.¹⁷

U Zagrebu je boravio kod strica, kojega su početkom svibnja 1945. godine nakon zauzeća hrvatske metropole pobjedničke komunističke snage likvidirale zbog rodoljubnih stavova, kako je izrekao pročelnik Družbe *Braća hrvatskog zmaja* fra Bernardin Škunca prilikom prijenosa posmrtnih ostataka Ive Mašine iz Stare Gradiške na Školjić. Iz glavnoga grada se povlačio pred prodorom partizanske vojske te je zajedno s bratom Melkiorom, koji je tragično skončao na Bleiburgu, zarobljen kod Maribora. Proveo je oko godinu dana u zatvoru odakle je izašao zahvaljujući pomoći narodnooslobodilačkoga časnika, kako je tvrdio Trpimir Alajbeg. Nakon izlaska iz zatvora, 1946. godine vratio se u rodno mjesto. Gimnazijsko obrazovanje završio je u obližnjem Zadru, gdje je maturirao u školskoj godini 1947./1948.¹⁸ Mašinčin prijatelj i književnik Joja Ricov u svojoj knjizi o Ivi prisjetio se kako su obojica bili pritvoreni zbog misterioznoga ubojstva američkoga povratnika komunističkih usmjerenja Frane Kuštere koje se dogodilo u Preku u rujnu 1947. godine.¹⁹ Prema Antunu Badurini i

https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatsko_katoli%C4%8Dko_akademsko_dru%C5%A1tvo_Domagoj (13. III. 2020.) i Jure BRKAN, *Obveze i prava vjernika laika*, Split, 2005., 59.

¹⁴ Hrvoje KAČIĆ, *Dubrovačke žrtve. Jugokomunistički teror na hrvatskom jugu 1944. i poratnih godina (početak Bleiburga)*, Zagreb, 2017., 208. – 209.

¹⁵ Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina, student povijesti i žrtva komunističkog režima (1927. – 1961.)*, Bertošin zbornik III, Pazin, 2013., 296.

¹⁶ Iredentizam je politički pravac u Italiji koji je išao za tim da joj pripoji navodne talijanske teritorije na području drugih država. Usp. Hrvoje NJAVRO, *Društveno i crkveno djelovanje zadarskog nadbiskupa Mate Garkovića (diplomski rad)*, Zadar, 2019., 36.

¹⁷ Talijani su u svojim spisima smatrali odgovornim franjevca Tomu Tomašića za protuiredentističke stavove članova udruge *Domagoj*. Zanimljivo je primijetiti kako nitko od ovih trinaestero članova *Domagoja*, koji su se usprotivili fašističkoj politici nisu nastradali od Talijana, nego su nakon rata čak njih jedanaestero ubijeno ili zatvoreno od narodnooslobodilačkih snaga pod apsurdnom optužbom za suradnju s fašističkim okupatorima. Mašina je napustio Dubrovnik zbog problema sa sluhom. Usp. Hrvoje KAČIĆ, *Ivo Mašina – Dika Dubrovnika*, 647. – 649. i *Ivo Mašina u dosjeu UDBE/DS BR. 301411, Hrvatski državni arhiv – Zagreb*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 54.

¹⁸ Trpimir ALAJBEG, *Spomen Ivo Mašina*, 973. i Bernardin ŠKUNCA, *Ivi Mašini nad grobom. U povodu spomen – slavlja prijenosa kostiju, Školjić, 24. srpnja 1998.*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 701.

¹⁹ Joja RICOV, *Ivo Mašina – pitajte me – tko je?*, Zagreb, 1994., 18.

Ricovu, Mašina, sudionik križnoga puta odgojen u katoličkom i domoljubnom duhu franjevca trećoredaca i glagoljaša u Preku, bio je stigmatiziran kao ustaša i klerofašist.²⁰ Tada se prešućivalo ne samo to da je Ivin otac gostioničar skrivao lokalne partizane od Talijana na tavanu kuće, nego i da se Preko, koje je poslije rata dobio etiketu fašističkoga mjesta, diglo protiv fašizma, kako je za *Novu Hrvatsku* istakao član bivše ilegalne organizacije.²¹ U tim činjenicama, kako je dobro zamijetio Trpimir Alajbeg, vlasti su vidjele savršenu priliku optužiti Mašinu za ubojstvo želeći prekriti kako se istinski motiv zločina, a time i počinitelj, trebaju tražiti u unutarstranačkim obračunima. Međutim, optužbe protiv njega su vrlo brzo bile odbačene, jer je bilo lako dokazivo, kako se Ivo Mašina u vrijeme ubojstva nalazio u Zadru.²²

Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu upisao je studij povijesti 1948. godine. Njegove kvalitete, koje su se očitovale u poznavanju i razumijevanju povijesnih pojmova i procesa, prepoznao je profesor Jaroslav Šidak²³ želeći ga uzeti za asistenta, kako navodi Batović. No, komunistička se represija pobrinula spriječiti Mašinu u obrani diplomskoga rada i njegovoj daljnjoj akademskoj karijeri.²⁴ Naime, Ivo, kojega su roditelji kao i ostalu djecu odgajali u katoličkom i domoljubnom duhu, bio je opasnost vladajućem sustavu jer mu je udarao u temelje zahvaljujući svojoj intelektualnoj nadmoći, autentičnosti i angažiranosti, snagom argumenata, duha i otvorenoga dijaloga.²⁵ U skladu sa svojim životnim uvjerenjima protivnima komunističkoj ideologiji, koja je negirala slobodu vjere, savjesti i hrvatske nacionalne svijesti, u Zagrebu 1950. godine osnovao je humanistički časopis *Parapet* s lokalnim i reakcionarnim izrazima, a nazvan je po predjelu Preka. Na tom mjestu sastajali su se mladi studenti i intelektualci, koji su se nazvali *Parapetaši* s ciljem povezivanja ljudi koji

²⁰ Usp. Antun BADURINA, *Ivo Mašina*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 882. i Joja RICOV, *Ivo Mašina – pitate me – tko je?*, Zagreb, 1994., 18.

²¹ Preko se pobunilo i protiv komunističke politike pa stoga ne čudi što su ga vladajuće strukture proglasile fašističkim leglom. Usp. Nova HRVATSKA, *Izjava bivšeg člana ilegalne organizacije*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 734. – 735.

²² Trpimir ALAJBEG, *Spomen Ivo Mašina*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 973.

²³ U raspravi s profesorom Šidakom, Ivo je izjavio da će Hrvatska biti samostalna, a da će on stvarati povijest. Usp. Ivan ČIZMIĆ, *Sokol – burevjesnik*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 869.

²⁴ Šime BATOVIĆ, *Životni put Ive Mašine*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 16.

²⁵ Usp. Šime BATOVIĆ, *Životni put Ive Mašine*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 9. i Nova HRVATSKA, *Ivo Mašina opet u zatvoru*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 745.

su se udaljili zbog životnih obaveza.²⁶ Mijatović ističe i Ivinu inicijativu u osnivanju plivačkoga kluba *Galeb* u Preku. Djelatnost i članovi kluba nalazili su se pod prismotrom tajne službe UDBE (Uprava državne bezbednosti) koja ih je ispitivala i pritvarala. Aktivnost kluba je država ubrzo proglasila reakcionarnim pa ga je zabranila.²⁷ Mašina je 24. lipnja 1952. godine bio i fizički napadnut jer je izrazio preveliko oduševljenje na izvedbi „obnovljene opere *Nikola Šubić Zrinski* koja se nije izvodila šest godina“²⁸.

Kao absolvent povijesti zaposlio se u Državnom arhivu u Zadru 1954. godine. Međutim, iste je godine bio osuđen na godinu i pol dana zatvora pod optužbom za neprijateljsku propagandu, a kaznu je izdržavao u Staroj Gradiški. Studij je nastavio u Zagrebu 1957. godine nakon isteka kazne i odsluženja vojnoga roka. Pred samu obranu diplomskoga rada 1959. godine, vlasti ga osuđuju na jedanaest godina zatvora zbog namjere rušenja socijalističkoga sustava i Jugoslavije te izgradnju slobodne države Hrvatske unutar granica nekadašnje Nezavisne Države Hrvatske. U svibnju 1960. godine uspio je pobjeći iz zatvora. Tijekom bijega prošao je jugoslavensko-talijansku granicu, ali vodič se pritom ozlijedio. Batović ističe kako Mašina nije želio ostaviti svoga vodiča samoga te mu se vratio pomoći. Stoga je tijekom jeseni iste godine bio ponovno uhićen. Kaznu su mu povećali na petnaest godina strogoga zatvora u Staroj Gradišci. Tijekom boravka u starogradiškoj kaznionici, provodeći veći dio u samici, trpio je psihičko i fizičko maltretiranje. Nakon nepunih godinu dana Ivo Mašina umro je pod sumnjivim okolnostima 20. studenoga 1961. godine te je isti dan i pokopan u Staroj Gradiški na groblju Uskoci. O smrti i ukopu svoga sina i brata, obitelj je saznala tek nekoliko dana poslije putem upravne obavijesti.²⁹

2.2 Društvene okolnosti u kojima je Mašina djelovao

Za razumijevanje Mašinina djelovanja i pokretanja progona i sudskih procesa protiv njega, potrebno je poznavati društvene okolnosti u Hrvatskoj 20. stoljeća. U nastavku rada donosi se kratka analiza političkih, društvenih i vjerskih uvjeta u kojima su se našli ljudi na hrvatskom prostoru, Zadru i Preku od kraja Prvoga svjetskog pa sve do poslije Drugoga svjetskog rata.

²⁶ Robert BACALJA, *Ivo Mašina – biografija*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000. 28. i Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina, student povijesti i žrtva komunističkog režima (1927. – 1961.)*, Bertošin zbornik III, Pazin, 2013., 297.

²⁷ Anđelko MIJATOVIĆ, Ivo Mašina, hrvatski nacionalni mučenik u: *Marulić 35 (2002.)* 5, 862.

²⁸ Bernardin ŠKUNCA (ur.), *Pravednik na nepravednom suđenju*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Zadar, 2002., 28.

²⁹ Šime BATOVIĆ, *Životni put Ive Mašine*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 18. – 21.

Povijest širega zadarskoga prostora 20. stoljeća obilježena je političkim, gospodarskim, društvenim i crkvenim turbulencijama. Naime, dok je u tijeku bio Prvi svjetski rat, sile Antante (Velika Britanija, Francuska i Rusija), koje su ratovala protiv Centralnih sila, obećale su tajnim Londonskim sporazumom potpisanim 26. travnja 1915. godine, nevjernoj saveznicu suparničkoga tabora Italiji dijelove Austro-Ugarske Monarhije, ukoliko napadne svoje saveznike. Sporazum je ugrožavao hrvatske obalne prostore, koji su se nalazili u sklopu Dvojne Monarhije, jer su Italiji trebali pripasti veći dijelovi Dalmacije i Istre. Na kraju rata došlo je do raspada višenacionalne države pod vlašću katoličkih Habsburgovaca iako se Sveta Stolica tome do kraja protivila zbog straha za sudbinu većinskoga katoličkoga stanovništva južnoslavenskih dijelova propale Monarhije, koji bi se mogli ujediniti s pravoslavnom Srbijom i Crnom Gorom te tako ugroziti katolički element. Potkraj listopada 1918. godine privremeno je na južnoslavenskim prostorima bivše Austro-Ugarske Monarhije nastala Država Slovenaca, Hrvata i Srba na čije je dijelove teritorija po Londonskom sporazumu Italija polagala pravo. Svoje je pravo izrazila okupacijom dijelova istočnojadranske obale. Državno vijeće SHS-a stoga je požurilo ujedinjenje Države SHS s Kraljevinom Srbijom i Crnom Gorom u jedinstveno Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca³⁰. Ujedinjenje je proglasio regent Aleksandar Karađorđević 1. prosinca 1918. godine, a provedeno je kako bi se pokušali spasiti obalni prostori u Dalmaciji i Istri od talijanskih pretenzija. Naime, vladalo je mišljenje kako Srbija i Crna Gora, kao one koje su ratovala na strani Antante, mogu spriječiti ili umanjiti gubitak istočnojadranske obale u korist Italije.³¹

Rapallskim sporazumom, potpisanim 12. studenoga 1920. godine između novouspostavljenoga Kraljevstva SHS i Italije, doista su umanjeni talijanski dobitci hrvatske obale. Italiji su pripali Istra, Cres, Lošinj, Lastovo, Palagruža i Zadar. Zadarska okolica te samo rodno mjesto Ive Mašine pripalo je monarhističkoj Jugoslaviji, što je, kako navodi Zlatko Begonja, osim na ekonomiju i društvene odnose, utjecalo i na vjersko uređenje.³² Naime, obje zemlje potpisnice zahtijevale su od Svete Stolice razgraničenje dijeceza u skladu s državnim granicama. Papa Pio XI. (1922. - 1939.) konačno je bulom *Pastorale Munus* iz 1932. godine podijelio Zadarsku nadbiskupiju na jugoslavenski dio, koji se od tada nazivao Apostolska administratura pod upravom šibenskoga biskupa, te na talijanski dio kojega su

³⁰ Kraljevstvo SHS mijenja Vidovdanskim ustavom iz 1921. godine ime u Kraljevinu SHS, a 1929. godine Zakonom o nazivu i podjeli Kraljevine na upravna područja, ime države se mijenja u Kraljevina Jugoslavija. U nastavku rada se upotrebljava pojam kraljevine. Usp. Juraj BATELJA, *Rivellijeva zavjera laži. Blaženi Alojzije Stepinac i Srpska Pravoslavna Crkva*, Zagreb, 2015., 306.

³¹ Hrvoje NJAVRO, Položaj Zadarske nadbiskupije od Rapallskog ugovora do ponovnog ujedinjenja (1920. – 1948.), u: *Rostra, Časopis studenata povijesti Sveučilišta u Zadru*, 12 (2019.) br. 10, 206. – 207.

³² Zlatko BEGONJA, Zadar u sporazumima tijekom prve polovice XX. stoljeća (1915. – 1947.), u: *Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 49 (2007.), 507. – 510.

činili grad Zadar s obližnjim župama Arbanasi, Bokanjac, kapelanijom Crno-Dračevac te otoci Lošinj i Cres, izuzeti iz Krčke biskupije, i otok Lastovo iz Dubrovačke biskupije. Spomenutom bulom je ukinuta i Zadarska metropolija te je Zadar zajedno sa svojim sufraganima Šibenikom, Splitom, Hvarom, Dubrovnikom i Kotorom stavljen pod izravnu vlast Svete Stolice. Ovakvo stanje je potrajalo sve do vraćanja područja rapallske Italije Hrvatskoj 1947. godine, koja je poslije Drugoga svjetskog rata ušla u sastav Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Već iduće 1948. godine, Sveta Stolica je donijela odluku o uspostavi „predrapallske“ Zadarske nadbiskupije. O tim burnim događajima u zadarskoj Crkvi pisao je Pavao Kero, a o političkim i društvenim posljedicama Zlatko Begonja.³³

Dok se u talijanskom dijelu Nadbiskupije vodila sustavna politika talijanizacije služenjem mise isključivo na latinskom jeziku bez povlastice glagoljanja i vođenjem crkvene administracije na talijanskom,³⁴ ništa nije bilo bolje ni s druge strane granice za interese katoličkoga i hrvatskoga puka u međuratnom razdoblju. U Kraljevini Jugoslaviji, na čijem se čelu nalazila srpska dinastija Karađorđevića, prevladavala je velikosrpska hegemonija čiji je glavni akter uz srpske političare bila Srpska pravoslavna Crkva, kako su to primijetili Juraj Batelja i Nikola Moscatello. Konkordat između Svete Stolice i Kraljevine Jugoslavije, potpisan među ostalim kako bi se uredilo dušobrižništvo katoličkoga stanovništva u Monarhiji, nije ratificiran u Narodnoj skupštini u Beogradu upravo zbog žestokoga protivljenja Srpske pravoslavne Crkve 1935. godine.³⁵ Događaji u Beogradu ticali su se i mještana Preka, koji su bili poznati po svom rodoljubnom i katoličkom odgoju.³⁶ Posljedice

³³ Usp. Zlatko BEGONJA, Zadar u sporazumima tijekom prve polovice XX. stoljeća (1915. – 1947.), u: *Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 49 (2007.), 517. i Pavao KERO, *Zadarska nadbiskupija od 1918. do 1948. godine*, Zadar, 2010., 10. - 12.

³⁴ Hrvoje NJAVRO, Položaj Zadarske nadbiskupije od Rapallskog ugovora do ponovnog ujedinjenja (1920. – 1948.), u: *Rostra, Časopis studenata povijesti Sveučilišta u Zadru*, 12 (2019.) br. 10, 208.

³⁵ Konkordat nije mogao riješiti pitanje odnosa između Hrvata i Srba, ali hrvatski nacionalni element nije trebao biti indiferentan prema konkordatu jer se bavio važnim duhovnim i kulturnim interesima Hrvata. Konkordat bi omogućio pravednu raspodjelu državnoga novca za bogoštovlje. Konkordat bi uređio slobodu ispovijedanja vjere i savjesti u trenutnom političkom poretku. Uostalom, Crkva nije pozvana rušiti postojeći poredak ili čekati promjenu režima kako bi uredila svoje odnose s državom. Usp. Juraj BATELJA, *Rivellijeva zavjera laži. Blaženi Alojzije Stepinac i Srpska Pravoslavna Crkva*, Zagreb, 2015., 323. i Fabijan VERAJA, *Nikola Moscatello savjetnik Jugoslavenskog Poslanstva pri Svetoj Stolici. „Uspomene“ u svjetlu dokumenata. Doprinos povijesti katolicizma u Jugoslaviji (1922. – 1946.)*, Rim, 2014. 119. - 120.

³⁶ Poznato je kako je don Mate Garković, nadbiskup zadarske Crkve od 1952. do 1968. godine, bio i ugljanski dekan i preški župnik. Poslije Prvoga svjetskog rata osnovao je bratovštinu Gospe od ružarija, organizirao Euharistijski kongres za Ugljanski dekanat te izgradio novu crkvu u Preku. Prečani su rado pomagali svom župniku te su materijalno i duhovno doprinosili za svoje župu. Pavao Jerolimov naveo je kako su Prečani kroz cijelu svoju povijest njegovali međusobnu komunikaciju, ljubav prema ljudima, katoličku vjeru i domoljublje koje su branili od svih tuđinskih vlasti. Rodoljublje i čovjekoljublje su dokazivali otvaranjem Hrvatske pučke čitaonice Prečke potkraj 19. stoljeća, glagoljanjem franjevac trećoredaca kroz 500 godina, održavanjem smotri zadarskoga ogranka Hrvatskoga sokola te djelovanjem poznatih kršćanskih i domoljubnih mislioca od kojih mnogi vuku podrijetlo iz Preka. Usp. Pavao JEROLIMOV, *Riječ na otvorenju izložbe*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., i

odnosa, koji su bili rezultat političkih nepravednih rješenja poslije Prvoga svjetskog rata, osjetio je i na svojoj koži dječak Ivo Mašina, koji se nije bio rodio kad su se donosile važne odluke. Na rodnom Preku, Ivo je doživio poniženje zbog svoga hrvatstva kad mu je žandar opsovao hrvatsku majku što je i posvjedočio inspektoru koji ga je ispitivao u sudskom procesu 1954. godine. Ivo je dočekaio uspostavu Nezavisne Države Hrvatske kao priliku da hrvatski narod bude gospodar na svome, ali ubrzo se uvjerio da režim novouspostavljene NDH-a nije djelovao u skladu s Božjim redom u svijetu i moralnim zakonom. Osim toga, ustaška vlada predala je Rimskim ugovorima iz svibnja 1941. godine Ivino rodno mjesto Talijanima što je značilo da je Mašina trebao imati putovnicu kad je dolazio iz Dubrovnika kući. Komunističke vlasti mu nikad nisu zaboravile što je radost gospodstva na svome osjetio 10. travnja 1941. godine.³⁷

Nakon Drugoga svjetskog rata, vlast preuzimaju komunisti pod čijim se udarom našla Katolička Crkva. Crkva se zalagala za slobodu vjere i savjesti pojedinca te se kao institucija s visokoobrazovanim ljudima protivila pokušaju suzbijanja lokalnih nacionalizama i katolicizma u društvu za što se pod krinkom bratstva, pravde i jednakosti zalagala ateistička ideologija marksističkoga materijalizma. Stoga su vlasti pokušale umanjiti utjecaj klera na narod. U skladu s time, vršeni su progoni i umorstva svećenika i biskupa, oduzimana je crkvena imovina, a nad vjernicima laicima je vršena indoktrinacija na poslu i u školi izbacivanjem vjerskoga odgoja i vjeronauka iz javnoga prostora te protuvjerskim djelovanjem. Vladajuće strukture često su vršile pritisak na vjernike ucjenama na radnom mjestu i u školi s ciljem kontroliranja cijeloga sustava.³⁸ No, ipak je važno istaknuti kako Ante Bralić smatra da je odnos komunističkih vlasti prema Katoličkoj Crkvi ipak bio nešto blaži zbog rješavanja državno–pravnoga statusa Zadra u čemu je bila važna potpora klera.³⁹ Ivo Mašina, vjeran istini te ljubavi prema Bogu i čovjeku, nije pristajao na komunistička zastrašivanja i velikosrpsku politiku, već je kao mladi intelektualac krenuo u dijalog i

Hrvoje NJAVRO, *Društveno i crkveno djelovanje zadarskog nadbiskupa Mate Garkovića (diplomski rad)*, Zadar, 2019., 5. – 6.

³⁷ Usp. Ivo MAŠINA, *Uskrsna zvona (pisma)*, Robert Bacalja (ur.), Zadar, 1994., 12. – 13. i Zlatko BEGONJA, Zadar u sporazumima tijekom prve polovice XX. stoljeća (1915. – 1947.), u: *Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 49 (2007.), 511. – 512.

³⁸ Hrvoje NJAVRO, *Društveno i crkveno djelovanje zadarskog nadbiskupa Mate Garkovića, (diplomski rad)*, Zadar, 2019., 11.

³⁹ Ante BRALIĆ, *Odnos državnih vlasti prema Katoličkoj Crkvi u Zadru od 1944. do 1948. godine*, u: Zbornik radova sa znanstvenog skupa Zadar i okolica od Drugoga svjetskog rata do Domovinskog rata, ur. T. Oršolić, Zagreb-Zadar, 2009., 21. – 22.

otvorenu borbu s vlastima. Po Mijatoviću, kao student povijesti nije želio graditi povijest na temelju želja vladajućih, već na osnovu činjenica.⁴⁰

2.3. Komunistički progoni i procesi protiv Ive Mašine

Iako mu nisu uspjeli podvaliti ubojstvo Frane Kuštere, vlasti su po Mijatoviću iskoristile Ivin pritvor kako bi ispitali njegove religiozne i nacionalne stavove.⁴¹ Cijelo vrijeme očekivali su priliku kako bi ga zatvorili. Konačno, 28. lipnja 1954. godine Uprava državne bezbednosti za grad Zagreb donijela je odluku o pritvoru Veljka i Ive Mašine. Bili su osumnjičeni za propagiranje fašističkih ideja i neprijateljsko djelovanje protiv države, njezinih predstavnika, organa i samoga naroda, kojima su okaljali ugled i čast. Navedena djela izvršili su putem pisama, dijeljenja propagandnih materijala i javnih nastupa. Već dva dana kasnije, 30. lipnja 1954. godine, Okružni sud u Zagrebu produljio im je pritvor na devetnaest dana kako bi se istraga mogla neometano voditi do kraja. Ivo Mašina se žalio na pritvor ističući kako vlasti iskrivljuju ono što je rekao te mu podmeću ono što nikad nije napisao. Odbacio je optužbe za vrijeđanje rukovodstva demantirajući navode kako se u Dalmaciji govori čistim srpskim jezikom. Mašine su bili okrivljeni i za širenje glasina o umiješanosti vlade u projekt stvaranja velike Srbije, ubojstva Hrvata u Srijemu i Slavoniji kao i za srbizaciju hrvatskih područja. Optužba se temeljila na iskazu optuženoga Ivica Gjenera, koji se družio s Mašinama, i pismu pronađenom u stanu Veljka Mašine koje je sastavio njegov brat Ivo. Po iskazu Gjenera, Mašina je bio najaktivniji u ustaškim nastupima. Ivo je jedino priznao komunikaciju s Ivanom Gjenerom kojem je dao na čitanje knjigu Rudolfa Horvata *Hrvatska na mučilištu*. Okružni sud u Zagrebu donio je 3. srpnja 1954. godine odluku o odbacivanju žalbe braće Mašina, jer nisu bili ispitani svi svjedoci, niti su pronađeni svi okrivljeni pa bi osumnjičeni na slobodi ometali istragu.⁴²

Mašina se žalio Vrhovnom sudu na odluku prvostupanjskoga suda. Žalba mu se temeljila na rušenju iskaza suoptuženoga Ivana Gjenera. Isticao je nedostatak dokaza o specijalnom propagandnom umišljaju bez kojega nema ni krivičnoga djela. Svjedok ga je

⁴⁰ Režim je zahtijevao od povjesničara indoktrinaciju mladih o povijesnom kontinuitetu jugoslavenskih naroda koji je prirodno vodio do nastanka jedinstvene države. Usp. Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina, student povijesti i žrtva komunističkog režima (1927. – 1961.)*, Bertošin zbornik III, Pazin, 2013., 294.

⁴¹ Na ispitivanju o ubojstvu Frane Kuštere odgovarao je i na pitanja o pronađenom Stepinčevom obrambenom govoru i o svojim vezama s fratrima na Školjiću. Usp. Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina u dosjeu UDBE/DS BR. 301411, Hrvatski državni arhiv – Zagreb*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 53.

⁴² Šime BATOVIĆ (ur.), *Progoni i suđenja*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Zadar, 2000., 89. – 117.

optužio za verbalnu propagandu, koja se odvila prije tri godine, a za što je bilo potrebno točno iznijeti formulaciju, što svjedok nije mogao učiniti nakon toliko vremena. U žalbi je naveo nepravdu prvostupanskoga suda u izjednačavanju nacionalizama s fašizmom i ustaštvom. Sud je zanemario provjeru zdravstvenoga kartona Ive Mašine, koji je bio gluh na lijevo i nagluh na desno uho, jer bi to onda ukazalo na poteškoću njegova sudjelovanja u inkriminiranim razgovorima. Vrhovni sud je 25. siječnja 1955. godine potvrdio odluku prvostupanskoga suda smatrajući kako doslovna formulacija nije nužna za dokazivanje krivičnoga djela verbalne propagande, već smisao izrečenoga. Po sudu, specijalna propaganda namjere je bila očita u Mašininoj komunikaciji i literaturi, koju je okolo dijelio, a isticanje ustaških ideja te kontrarevolucionarni šovinizam nisu se mogli povezati s pozitivnim i konstruktivno shvaćenim nacionalizmom. Sud je smatrao kako Mašinina gluhoća nije mogla spriječiti kontrarevolucionarni dijalog. Sveukupno je osuđen na godinu i pol dana zatvora, a kraj odsluženja kazne dočekao je u Staroj Gradiški 28. prosinca 1955. godine.⁴³

Šime Batović navodi kako je Mašina ponovno pritvoren 15. srpnja 1959. godine,⁴⁴ a novi sudski proces pokrenut je 2. studenoga 1959. godine⁴⁵ i to protiv fra Rudija Jeraka,⁴⁶ Ive Mašine i Kruna Gregova⁴⁷ pod optužbom za namjeru rušenja postojećih političkih i ekonomskih odnosa u Jugoslaviji s ciljem uspostave „nacionalne slobodne države Hrvatske“. U tu svrhu, kako se navodi u optužbi, stupili su u kontakt s emigrantima kako bi ih obavijestili o stanju u Jugoslaviji te dobili pomoć u organiziranju revolucije u zemlji.⁴⁸ Fra Rudi Jerak je

⁴³ U „ličnom listu osuđenika“ se navodi Mašinino dobro ponašanje bez kršenja discipline. Usp. Šime BATOVIĆ (ur.), *Progoni i suđenja*, 123. – 126. i Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina u dosjeu „KPD Stara Gradiška“*, u: Ivo Mašina. Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 246. – 247.

⁴⁴ Šime BATOVIĆ, *Životni put Ive Mašine*, Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravdu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 18.

⁴⁵ Povod tezi o neprijateljskoj djelatnosti bila je lažna optužba protiv Mašine i ostalih da su spalili vijenac palom komunističkom borcu. Usp. Edvard ŠPRLJAN, *Dugogodišnja robija za „proustašku grupu“ iz Preka. Suđenje Prečanima* u Zagrebu 1960. u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 827.

⁴⁶ Fra Rudi Jerak rođen je 4. kolovoza 1923. godine u Debeljaku pokraj Sukošana, a umro je 26. rujna 1994. godine. Godine 1935. krenuo je u sjemenište franjevac trećoredaca na Školjiću, a teologiju je konačno završio u Splitu i Zagrebu. U pomorskoj nesreći izgubio je oca, a majku su mu ubili Talijani u ratu. Za svećenika je bio zaređen 1948. godine. Stao je u obranu kršćanskih vrijednosti i nacionalnih prava pa je 1959. godine bio zatvoren, a početkom iduće godine osuđen zbog neprijateljske propagande. Usp. Bernardin ŠKUNCA, *Fra Rudi Jerak*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 884. – 886. Koliki su problem komunističkom sustavu predstavljali franjevci u Preku, pokazuje žalba načelnika Sekretarijata unutrašnjih poslova Ante Peranića i predsjednika Narodnog odbora kotara Zadar Vinka Kožula koju su 8. listopada 1959. godine uputili zadarskom nadbiskupu Mati Garkoviću. Garković je obećao opomenuti župnika fra Danijela Valčića i obavijestiti njihovoga provincijala u Zagrebu. Usp. Miroslav AKMADŽA, *Crkva i država. Dopisivanje i razgovori između predstavnika Katoličke crkve i komunističke državne vlasti u Jugoslaviji, svezak II.*, Zagreb, 2010, 247.

⁴⁷ Muž Ivine sestre. Usp. Šime BATOVIĆ (ur.), *Progoni i suđenja*, u: Ivo Mašina. Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Zadar, 2000., 185.

⁴⁸ Isto, 132. – 135.

kao organizator ustrojio komunikaciju s emigracijom te je potkraj 1955. i početkom 1956. godine uputio Veljka Mašinu da stupi u kontakt sa svećenikom Krunoslavom Draganovićem kad stigne u Rim. Smatrao je kako se represija Komunističke partije najviše osjećala na područjima gdje je hrvatska nacionalna svijest bila najjača. Jerak je u svojoj obrani tvrdio kako je prikupljanje financijske pomoći trebalo poslužiti nacionalistički orijentiranim Hrvatima, a ne neprijateljskoj djelatnosti protiv države. Osuđen je na petnaest godina zatvora, a po Škunci u kaznu su mu uračunali pritvor i istražni zatvor od 15. srpnja 1959. godine.⁴⁹

Mijatović i Škunca opisali su Mašininu obranu. Ivo Mašina je u procesu 1959. godine negirao optužbe tvrdeći kako nije moglo biti govora o udruženom pothvatu protiv države, jer nakon Mašinina odsluženja vojnoga roka, fra Rudi Jerak više nije bio na službi na Ugljanu. Jeraka je nastavio posjećivati i u Zagrebu gdje su razgovarali o političkoj situaciji, ali bez ikakve namjere osnivanja ikakve organizacije. Smatrao je Jugoslaviju umjetnom tvorevinom koja nema budućnost, jer je djelovala protiv morala, ljudskih sloboda i poštivanja hrvatske nacionalne svijesti. Negirao je sve optužbe za koje mu nisu mogli pokazati dokument. UDBA je smatrala kako će Ivo Mašina, čim mu se opet za to pruži prilika, nastaviti s ilegalnom aktivnošću protiv postojećega društvenoga uređenja. Ivo Mašina osuđen je 27. siječnja 1960. godine na jedanaest godina zatvora u koje mu se uračunao pritvor i istražni zatvor od 15. srpnja 1959. godine. U presudi su navedene njegove velike organizacijske sposobnosti koje je osim studiranja koristio i u rušenje postojećega sustava.⁵⁰

Mašina je uspio pobjeći iz zagrebačke kaznionice u noći 22. svibnja 1960. godine. Tijekom bijega Mašina je tražio reviziju presude, ne želeći izbjeći kaznu, već zahtijevajući pravednu presudu. Udba je sastavila popis osoba koje su pomagale ili skrivale Mašinu tijekom bijega, a među njima su bili i franjevci trećoredci u Ogulinu. Bio je uhićen noću 3./4. studenoga 1960. godine. U Staru Gradišku bio je doveden 7. prosinca 1960. godine. U ožujku 1961. godine, Ivo Mašina je bio prebačen na VIII. odjel predviđen za izolaciju i samice. Dva puta je bio kažnjen zabranom primanja posjeta i pošiljki jer je po optužbi stražara Branka Pavlovića slabo ribao ćeliju te nedozvoljeno otvarao prozore u ćeliji kroz koje je gledao tko se kreće te ispod stola skrivao papire na kojima je bila pisana razna neprijateljska religiozna propaganda. Zabrana primanja paketa i posjeta završila je početkom listopada 1961. godine.

⁴⁹ Usp. Šime BATOVIĆ (ur.), *Progoni i suđenja*, u: Ivo Mašina. Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Zadar, 2000., 171. – 174. i Bernardin ŠKUNCA (ur.), *Pravednik na nepravednom suđenju*, Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Zadar, 2002., 39.

⁵⁰ Usp. Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina u dosjeu UDBE/DS BR. 301411*, *Hrvatski državni arhiv – Zagreb*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 56. i Bernardin ŠKUNCA (ur.), *Pravednik na nepravednom suđenju*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Zadar, 2002., 40. – 41.

Bio je fizički i psihički maltretiran pa je umro u kaznionici u nerazjašnjenim okolnostima 20. studenoga 1961. godine.⁵¹

⁵¹ Usp. Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina u dosjeu „KPD Stara Gradiška“*, 247. – 250. i Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina u dosjeu UDBE/DS BR. 301411*, *Hrvatski državni arhiv – Zagreb*, u: Ivo Mašina. Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 58. – 59.

3. NACIONALNA UVJERENJA IVE MAŠINE

Mašinina ljubav prema domovini i hrvatskom narodu nije proturječila njegovom autentičnom kršćanskom predanju za sve ljude. Nacionalna uvjerenja mladoga kršćanskoga intelektualaca i studenta povijesti moguće je uostalom razumjeti samo ako se zna stav Crkve, kojoj je Ivo bio duboko predan, prema nacionalnoj državi i ulozi kršćana u društvu i politici. Pritom je važno naglasiti, kako je, po mišljenju Tihomila Rađe, Mašina bio navjestitelj Drugoga vatikanskog sabora i pastoralne konstitucije *Gaudium et Spes* jer je živio stvarnost dijaloga, koji je podupirao Koncil, sa suvremenim vrijednostima protivnima Crkvi.⁵² Zanimljivo je da je Ivo Mašina umro godinu dana prije otvaranja Sabora.

3.1. Crkva u društvu i u državi-naciji u drugoj polovici 20. Stoljeća

Kako bismo razumjeli odnose Crkve i nacionalne države tijekom 20. stoljeća, potrebno je pravilno definirati pojam države-nacije i politike u njezinom povijesnom razvoju kako to gledaju Siniša Malašević i Ronald Grigor Suny.⁵³ Među ostalim, to je neobično važno zbog Mašinih nacionalnih uvjerenja, dodatno temeljenih na njegovom povijesnom znanju,⁵⁴ koje je i utjecalo na njegovo razumijevanje uloge i doprinosa Crkve u javnom djelovanju.

Povjesničari Benedict Anderson i Martin van Creveld definiraju državu kao apstraktnu suverenu i teritorijalnu organizaciju koju se ne može ni vidjeti ni čuti, a naciju kao zamišljenu političku ograničenu i suverenu zajednicu. Suverena nacionalna država ne pristaje dijeliti svoje funkcije s drugima, a ta njezina vlast je ograničena nacionalnim teritorijem jer se iza njezinoga prostora nalaze pripadnici drugih nacija. Apstraktnošću nacionalne države izražava se razlika od svih prethodnih političkih entiteta poput plemena bez vladara, plemena s vladarem, gradova-država te carstava. Identitet države nije jednak vladaru ili podanicima, već

⁵² Tihomil RAĐA, *Ivo Mašina i Velimir Terzić*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 656.

⁵³ Države – nacije nisu prirodne jer većinu povijesti čovjek nije obitavao u tim zajednicama. Prije moderniteta nisu postojali organizacijski uvjeti za razvoj država - nacija. Ljudi, govoreći o identitetu, isključuju osjećaj za konstruktivističku povijest pa i pojam privremenosti. Umjesto toga gotovo uvijek se prihvaća sadašnji identitet kao fiksni, jedinstveni i obilježen povijesnom dugovječnošću, ako ne i ukorijenjen u prirodi. Usp. Siniša MALAŠEVIĆ, *Države – nacije i nacionalizmi, organizacija, ideologija i solidarnost*, Zagreb, 2017., 71. – 72. i Ronald Grigor SUNY, *Constructing Primordialism: Old Histories for New Nations* u: *The Journal of Modern History*, 73 (2001.) 4, 863. – 864.

⁵⁴ Profesor Šidak posebno je isticao Ivino ispravno razumijevanje metodologije povijesne znanosti koja koristi relativne pojmove. Ti pojmovi su sociološki uvjetovani u konkretnom vremenu i situaciji te nisu biološko utemeljeni. Usp. Mladen ANČIĆ, *Što „svi znaju“ i što je „svima jasno“*, *historiografija i nacionalizam*, Zagreb, 2008., 21. i Šime BATOVIĆ, *Životni put Ive Mašine*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 18.

je iznad njih te ih uključuje. Zamišljena je zato što čak i pripadnici najmanje nacije neće biti nikad u mogućnosti upoznati sve pripadnike svoje nacije, no ipak u mislima svakog od njih živi slika njihovoga zajedništva.⁵⁵ Suodnos države-nacije, društva i Crkve iznosi Špiro Marasović. Crkva je od države odijeljena, ali ne i od društva čiji je sastavni dio preko vjernika pojedinaca. U većinskim monokonfesionalnim zemljama Crkva je čak i dio naroda, ali nije isto što i narod, već je utjelovljena u narod kroz vjeru, moral, nadu, solidarnost i ljubav.⁵⁶

U uvjetima vladajuće ideologije fanatičnoga nacionalizma, a potom i komunizma, zagrebački nadbiskup kardinal Alojzije Stepinac često je govorio o ispravnoj utjelovljenosti Crkve u hrvatski narod. Njegove misli je ovdje potrebno spomenuti budući da je blaženi kardinal Stepinac bio uzor u Mašininu životu.⁵⁷ Njegove govore i pisma donosi Batelja. Tako je zagrebački nadbiskup u govoru katoličkim akademičarima i akademičarkama održanom 27. ožujka 1938. godine, poručio kako narodna pripadnost ne opravdava čovjeka pred Bogom, već njegova dobra djela vršena u ljubavi. Ljubav prema vlastitoj naciji treba se iskazivati na autentičan način čovjekoljublja kako bi se za svoj narod postiglo poštovanje i ljubav ostalih naroda. U tom smislu ljubav prema vlastitom narodu nije u sukobu s ljubavlju prema svima ostalima, već se međusobno nadopunjuju i imaju jedinstveni izvor u Bogu Stvoritelju. Stepinac je smatrao kako se ljubav prema hrvatskom narodu najbolje iskazuje slijedeći nauk Crkve. Nauk Crkve ne dopušta stvaranje idola od narodnosti, ali ne slaže se ni s ravnodušnošću koju komunizam pokazuje prema narodu. Ljudi ljube svoj narod vršeći moralni zakon koji im je usađen u njihovom srcu. Tko se protivi ovom zakonu, vrši nepravdu i ugrožava mir te tako uzrokuje štetu svom narodu.⁵⁸ Između ostaloga, u Svetom pismu pravednost je preduvjet mira. Kako bi se uspostavio mir, otklanja se nasilje, nepravda, grešne strukture i izgrađuje zajedništvo i međusobno povjerenje, što navodi Marijan Vugdelija.⁵⁹

Po Batelji, na svetkovinu Krista Kralja 25. listopada 1942. godine, koja se do liturgijske reforme Drugoga vatikanskog sabora slavila u zadnju nedjelju u listopadu, Stepinac je upozorio vjernike kako smo pred Bogom našim Stvoriteljem svi jednaki po dostojanstvu i

⁵⁵ Usp. Benedict ANDERSON, *Nacija: zamišljena zajednica. Razmatranja o porijeklu i širenju nacionalizma*, Zagreb, 1990., 17. – 18. i Martin VAN CREVELD, *Uspori i propadanje države*, Beograd, 2012., 403.

⁵⁶ Špiro MARASOVIĆ, *Demos ante portas. Crkva u Hrvatskoj pred demokratskim izazovima*, Split, 2002., 280. – 281.

⁵⁷ Anđelko MIJATOVIĆ, *Uzor – čovjek, mučenik Ivo Mašina* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 600.

⁵⁸ Stepinac je u božićnoj poruci hrvatskim radnicima i radnicima u Njemačkoj od 27. studenoga 1941. godine istakao kako nema većega patriotizma i ljubavi prema domovini od poštenoga i čestitoga života. U tom smislu, onaj tko djeluje u skladu s moralnim zlom, čini štetu svom narodu. Usp. Juraj BATELJA, *Rivellijeva zavjera laži. Blaženi Alojzije Stepinac i Srpska Pravoslavna Crkva*, Zagreb, 2015., 51. i 68.

⁵⁹ Marijan VUGDELIJA, *Politička dimenzija biblijske vjere u Starom zavjetu*, u: Kršćani i politika: Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa Split 24. – 25. listopada 2002., Nedjeljko Ante Ančić i Nikola Bižaca (ur.), Split, 2003., 108.

pred Njim ne postoji nijedna rasa osim Božje. Narodnost kao takva može biti prepreka širenju Bogu protivnih vrijednosti iz drugih naroda pri čemu je nadbiskup mislio na nacističku ideologiju, koja je u svrhu širenja životnoga prostora „nadjudske“ arijevske rase, htjela uništiti ostale narode. U tom smislu, pozvao se na mentalitet hrvatskoga naroda kao prepreku širenju vrijednosti koje se protive božanskom i naravnom zakonu. Stepinac je smatrao kako nitko nema pravo činiti zlo drugim narodima ili skupinama samo zato jer ih se smatra inferiornim. Katolička Crkva je stala u obranu hrvatskih nacionalnih prava, ali iznevjerila bi svoje poslanje kad ne bi stala u obranu svih potlačenih bez obzira na rasu.⁶⁰ Slično Stepincu, Fabijan Veraja navodi misli Nikole Moscatella koji je, zbog univerzalne misije Katoličke Crkve, isticao kako je uloga rimskoga prvosvećenika povezivati narode u kulturnom i vjerskom polju i uklanjati zle navike i zablude uskoga nacionalističkoga pogleda, koje se lako razvijaju u ambijentima nacionalnih Crkava. Ta problematika je mnogo teža u pravoslavnim autokefalnim Crkvama,⁶¹ a o specifičnostima srpskoga pravoslavlja i svetosavlja koje se stavilo u službu velikosrpske ideologije pisao je gospičko-senjski biskup u miru Mile Bogović.⁶² U kontekstu uskoga nacionalističkoga pogleda, koji je zatvoren prema drugima, Marasović upozorava kako bi redukcijom demosa na etnos, novozavjetni Božji narod zapravo postao vlastiti, a crkvena hijerarhija bi predstavljala Levijevo pleme unutar vlastite zajednice.⁶³

Nadalje, Batelja je u svojoj knjizi priložio Stepinčevo pismo apostolskom nunciju Ermenegildu Pellegrinetti u izražavajući bol zbog fanatičnoga nacionalizma, koji je uzrok ljudskoga zaborava da smo svi jednakoga dostojanstva. Stepinac je smatrao kako bi idući Sabor trebao osuditi fanatični nacionalizam kao „najveću kugu ljudskoga roda“.⁶⁴ Dva

⁶⁰ Juraj BATELJA, *Rivellijeva zavjera laži. Blaženi Alojzije Stepinac i Srpska Pravoslavna Crkva*, Zagreb, 2015., 74.

⁶¹ Fabijan VERAJA, *Nikola Moscatello savjetnik Jugoslavenskog Poslanstva pri Svetoj Stolici. „Uspomene“ u svjetlu dokumenata. Doprinos povijesti katolicizma u Jugoslaviji (1922. – 1946.)*, Rim, 2014. 129. – 131.

⁶² Kršćanstvo je odlukom cara Teodozija 387. godine postalo državnom religijom. Tom odlukom Rimljani su kao kršćani preuzeli baštinu „izabranoga naroda“ koje je kršćanstvo preuzelo od židovstva. Padom Zapadnoga Rimskoga Carstva 476. godine, Istočno Rimsko Carstvo poznato kao Bizant preuzeo je tu izabranu ulogu, koju će preuzeti i razvijati pravoslavni kršćani odjeljeni od pape nakon Crkvenoga raskola 1054. godine. Za razliku od Zapada gdje je zbog propasti svjetovne vlasti rimski papa stekao samostalnost, hijerarhija na Istoku je ostala nesamostalna, usko vezana uz državu. To se odrazilo na odnos pravoslavlja sa strukturama svjetovnih vlasti. Slično je bilo sa srpskim pravoslavljem koje se razvijalo prema svetosavlju. Naime, svetosavlje je oblik služenja Crkve srpskoj državi nazvanim po svetomu Savi, prvom srpskom arhiepiskopu, koji je početkom 13. stoljeća utemeljio autonomnu Srpsku Pravoslavnu Crkvu. Sveti Sava je bio član srpske dinastije Nemanjića, te je kao takav utjecao na razvoj uske povezanosti svjetovne vlasti i Crkve. Ideologija svetosavlja naučava da bi državne granice današnje Srbije trebale pratiti crkvene granice nekadašnje Pečke patrijaršije što bi uključivalo i hrvatski prostor. Ne čudi stoga što se Mašina protivio velikosrpskom programu svetosavlja. Više vidi u: Mile BOGOVIĆ, *Srpsko pravoslavlje i svetosavlje u Hrvatskoj u prošlosti i sadašnjosti*, Zagreb, 2017.

⁶³ Špiro MARASOVIĆ, *Demos ante portas. Crkva u Hrvatskoj pred demokratskim izazovima*, Split, 2002., 207.

⁶⁴ Juraj BATELJA, *Rivellijeva zavjera laži. Blaženi Alojzije Stepinac i Srpska Pravoslavna Crkva*, Zagreb, 2015., 370.

desetljeća kasnije konstitucija *Gaudium et Spes* je istakla kako građani trebaju izražavati ljubav prema domovini, ali bez duhovne skučenosti, koja bi isključila dobro svih ljudi diljem svijeta.⁶⁵

Pojam politike, važan zbog shvaćanja uloge Crkve u društvu, definira Ivan Markešić, i to kao sveukupnost postupaka i djelovanja pojedinaca, institucija i organizacija koji svojim odlukama uređuju i reguliraju javne interese i poslove.⁶⁶ Budući da čovjek živi i djeluje u ovom svijetu, ali je i orijentiran na onostrano, Josip Jelenić i Marasović postavljaju za Crkvu važno pitanje „kako biti u svijetu, ali ne biti od svijeta“ u kojem vlada egoizam, a ne ljubav.⁶⁷ Naime, Marasović ističe kako je kršćanstvo transcendentna i imanentna religija te je kao takva nejasna onima koji žive i djeluju po principu izbora između dviju krajnosti. Prenaglašavanje transcencije uzrokuje krivo poimanje i prakticiranje „bijega iz svijeta“, dok se stavljanjem naglasaka na imanenciju, vjera totalno pretvara u društvenu i političku praksu.⁶⁸

Po Vugdeliji, Sveto Pismo nam može pomoći u rješavanju dileme. Sveto Pismo nas poziva na ljubav koja se ostvaruje djelotvornim akcijskim programom. Biblijska vjera se ne može dijeliti od konkretnoga života i društvene akcije jer se ne ograničava samo na reguliranje čovjekovih odnosa s Bogom, nego se uvijek i neizostavno proteže i na uređivanje međuljudskih odnosa što spada u političko područje. Biblijska vjera u središtu ima Boga Isusa Krista, koji se utjelovio u svijet i povijest kako bi nas otkupio, ali i kako bismo na temelju njegovoga primjera preobražavali svijet u svjetlu vjere.⁶⁹

Jelenić i Marasović također smatraju kako je društvena uloga Crkve evangelizacija djelatnosti zajednice vlastitim idealima i vrednotama, a ne politizacija crkvenoga poslanja kao funkcije. Pritom je neobično važno naglasiti kako glavna uloga u društvenom poslanju po načelima Evanđelja ne pripada hijerarhiji, već katolicima laicima koji djelovanjem u svijetu

⁶⁵ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et Spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu* (7. XII. 1965.), br. 75, u: Dokumenti, Zagreb, 1986.

⁶⁶ Ivan MARKEŠIĆ, *Politika kao fenomen. Filozofsko – sociološki pristup*, u: Kršćani i politika: Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa Split, 24. – 25. listopada 2002., Nedjeljko Ante Ančić i Nikola Bižaca (ur.), Split, 2003., 40.

⁶⁷ Dilema je kako prenijeti Evanđelje Isusa Krista bez podilaženja svijetu, koji promiče vlastite vrijednosti različite od Božjih. To pitanje je mučilo i ivanovsku zajednicu (usp. Iv 17, 14. – 16.) Usp. Josip JELENIĆ, *Odnos Crkve i svjetovne stvarnosti u svjetlu Drugoga vatikanskog sabora*, u: Kršćani i politika: Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa Split, 24. – 25. listopada 2002., Nedjeljko Ante Ančić i Nikola Bižaca (ur.), Split, 2003., 167. i Špiro MARASOVIĆ, *Demos ante portas. Crkva u Hrvatskoj pred demokratskim izazovima*, Split, 2002., 304 – 305.

⁶⁸ Prevelika birokratizacija i institucionalizacija u Crkvi ne razlikuje je previše od države, a njezino izoliranje od društva pretvara je u sektu. Usp. Špiro MARASOVIĆ, *Demos ante portas. Crkva u Hrvatskoj pred demokratskim izazovima*, Split, 2002., 109.

⁶⁹ Marijan VUGDELIJA, *Politička dimenzija biblijske vjere u Starom zavjetu*, u: Kršćani i politika: Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa Split, 24. – 25. listopada 2002., Nedjeljko Ante Ančić i Nikola Bižaca (ur.), Split, 2003., 75. – 78.

svjedoče svoje kršćanstvo i pripadnost Katoličkoj Crkvi. Razlog evangelizacije političko-društvene stvarnosti države nalazi se u susretu demokratskoga društva, izgrađenoga na građanskom individualizmu, i socijalnoga nauka Crkve, temeljenoga na kršćanskoj osobnosti, u pojedinomu čovjeku kao svojem strukturnom i nepobitnom elementu. Stoga su područja na kojem djeluju država i Crkva istovjetna, ali se razlikuju po vidiku pod kojim se promatraju isti čovjek i isti društveni život. Crkva je usmjerena na čovjekov vjersko-moralni red, koji uključuje izricanje mišljenja i djelovanja kršćana na političkom i društvenom polju. Jedina je želja Crkve u ljubavi služiti osobnom i društvenom pozivu svih ljudi za što je nužna suradnja Crkve i države.⁷⁰ Pritom je važno poštivanje autonomije vjerskoga područja od strane države koja mora osigurati najveću vjersku slobodu kršćanima i drugim zajednicama ako želi spriječiti degenerativne oblike laiciteta, kako smatra Jelenić.⁷¹ No, s druge strane, potrebno je zaštititi i relativnu autonomiju svjetovnoga područja od strane Crkve, koja ne može biti apsolutna autonomija od Boga i moralnoga zakona, ako društvo ima vlastite hipoteze i postavke koje treba polako otkrivati, primjenjivati i sređivati, kako nas uči pastoralna konstitucija *Gaudium et Spes*. (GS, 36.) U tom smislu Crkva kao i ostale vjerske zajednice promiču političku slobodu i odgovornost građana ne miješajući se u državne poslove, ali propovijedanje vjere i socijalnoga nauka Crkve uključuje i izricanje mišljenja i stavova kršćanina na političkom i društvenom polju, a u slučaju temeljnih ljudskih prava i dužnosti te spasenja duša, Crkva izriče etički, a ne politički sud.⁷²

Odnos Crkve prema državi-naciji i vlastitoj ulozi u društvu i politici pokazuje kako su kršćani pozvani živjeti onostranost u ovostranosti na što poziva Vugdelija.⁷³ Anđelko Milardović ističe kako kršćanin ne smije zaboraviti da se čovjek kao osoba ostvaruje izgrađujući vlastiti kulturni, nacionalni, državni i kršćanski identitet.⁷⁴ Identitet, izgrađen na temelju ljubavi prema domovini i čovjeku, kojima je osnova Bog, omogućuje kršćaninu susret

⁷⁰ Usp. Josip JELENIĆ, *Odnos Crkve i svjetovne stvarnosti u svjetlu Drugoga vatikanskog sabora*, Kršćani i politika: Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa Split, 24. – 25. listopada 2002., Nedjeljko Ante Ančić i Nikola Bižaca (ur.), Split, 2003., 171. – 172. i Špiro MARASOVIĆ, *Demos ante portas. Crkva u Hrvatskoj pred demokratskim izazovima*, Split, 2002., 13. – 15.

⁷¹ Josip JELENIĆ, *Odnos Crkve i svjetovne stvarnosti u svjetlu Drugoga vatikanskog sabora*, u: Kršćani i politika: Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa Split, 24. – 25. listopada 2002., Nedjeljko Ante Ančić i Nikola Bižaca (ur.), Split, 2003., 173.

⁷² Isto, 173. – 174.

⁷³ Marijan VUGDELIJA, *Politička dimenzija biblijske vjere u Starom zavjetu*, u: Kršćani i politika: Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa Split, 24. – 25. listopada 2002., Nedjeljko Ante Ančić i Nikola Bižaca (ur.), Split, 2003., 109.

⁷⁴ Anđelko MILARDOVIĆ, *Politika u doba globalizacije i tranzicije u hrvatskom društvu*, u: Kršćani i politika: Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa Split, 24. – 25. listopada 2002., Nedjeljko Ante Ančić i Nikola Bižaca (ur.), Split, 2003., 27.

i dijalog s neistomišljenicima čega je svjestan Marasović.⁷⁵ Nasuprot toga, po Boni Zvonimiru Šagiju, kršćani, zatvoreni u uski nacionalistički krug, mogu nekritičkom upotrebom religioznih pojmova od države stvoriti novu religiju.⁷⁶ Stoga, Crkva poziva laike s izgrađenim kršćanskim identitetom na društveno-političko djelovanje s ciljem evangelizacije i humanizacije poretka.⁷⁷ Ivo Mašina, izgrađeni kršćanski intelektualac, bio je toga svjestan pa je na temelju crkvenoga nauka izgradio i svoja nacionalna uvjerenja. U nastavku rada analizirat će se Mašinine nacionalne odrednice.

3.2. Mašinine nacionalne odrednice

O Mašininim nacionalnim uvjerenjima ponajprije najviše svjedoče njegovi sačuvani dnevnički zapisi, pisma i suvremenici koji su ga poznavali. Kao borcu za kršćansku i slobodnu misao u slobodnoj domovini, najveći mu je spomenik bio mir, radost, pravednost i čovjekoljublje. Ivo je bio hrabar, intelektualno nadaren te je s pouzdanjem u Boga krenuo u borbu za slobodu svoga naroda. Išao je protiv struje pa je osjetio misterij zla, kojega je Ivo, kako Antun Badurina navodi, nazvao herodovski sindrom, jer se manifestirao po progonu i ubijanju, koji je provodio komunistički režim protiv svoje djece.⁷⁸ Ricov ukazuje na odnos države prema Mašini iznoseći slučaj zataškavanja istrage o napadu, kojem je bio izložen na Zrinjercu poslije opere *Nikola Šubić Zrinski*. Interesirao se o napretku istrage te je tom prilikom bio potjeran iz policijske postaje uz prijetnju šefa Uprave državne bezbjednosti Škarice i inspektora Ive Sorića, koji su govorili kako će ga kad tad likvidirati.⁷⁹ Između ostaloga, Ricov je pri vlastitom ispitivanju, na kojem je priznao prijateljske odnose s Mašinom, ostao začuđen važnošću koje su vlasti pridavale Ivi. Naime, agent Uprave državne bezbednosti Marko Marinković je tom prilikom izrekao kako je Ivo Mašina najveći politički slučaj što su ga imali u Jugoslaviji od oslobođenja do toga trenutka.⁸⁰

Badurina smatra kako je jedina Ivina krivnja, koji je bio jako kritičan prema sebi, bila njegova različitost u odnosu na trenutne političke vrijednosti. Iako je neprijateljstvo vlasti

⁷⁵ Špiro MARASOVIĆ, *Demos ante portas. Crkva u Hrvatskoj pred demokratskim izazovima*, Split, 2002., 15. – 16.

⁷⁶ Bono Zvonimir ŠAGI, *Kršćanski društveni angažman u Hrvatskoj*, u: *Socijalni nauk Crkve u hrvatskom društvu*, Stjepan Baloban (ur.), Zagreb 1998., 86.

⁷⁷ Špiro MARASOVIĆ, *Demos ante portas. Crkva u Hrvatskoj pred demokratskim izazovima*, Split, 2002., 225.

⁷⁸ Antun BADURINA, *Pogled u dušu Ive Mašine – iz čitanja Ivina dnevnika*, u: Ivo Mašina. *Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku*, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 54.

⁷⁹ Joja RICOV, *Ivo Mašina – pitate me – tko je?*, Zagreb, 1994., 54.

⁸⁰ Joja RICOV, *U spomen Ivi Mašini*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 662.

prema njemu bilo očigledno, Ivo je bio univerzalnoga duha, spreman na otvorenost, dijalog i širenje iskustva.⁸¹ Spremnost na komunikaciju s neistomišljenicima iskazivao je i pohvalom pojedinim njihovim akcijama s kojima se slagao. Tako Ricov ističe kako je kod Josipa Broza hvalio što je bio iskren i oštar u talijanskim pretenzijama za Dalmacijom.⁸² Nadalje, po Anti Ciligi, Mašina je smatrao, kako se Hrvatska jedino može obnoviti ujedinjavanjem svih političkih čimbenika, što je značilo uključiti Hrvatsku seljačku stranku u akciju, ustaše prilagoditi demokratskim metodama, a hrvatskim komunistima usmjeriti orijentaciju prema Zagrebu, a ne Beogradu i Moskvi.⁸³

Badurina je analizirao Ivin dnevnik u kojem se očituje Ivina ljubav i težnja za slobodom vlastitoga naroda, a ne mržnja prema drugima. Suprotstavljao se mišljenjima komunističkih podanika o stihovima iz Gundulićeve poeme *Dubravka* koje su proglasili reakcionarnima. Pažljivo je pratio povijesnu osudu banu Jelačiću, čiji su spomenik vlasti uklonili s trga, i suđenje Stepincu pri čemu ironično ruši na klimavim temeljima izgrađene komunističke istine. Primjećivao je i odnose i različita gledišta na srpske i hrvatske komuniste. Uspostavom NDH osjetio je olakšanje jer je u tome vidio začetak samostojnosti i slobode Hrvatske, a za komunistički sustav je tvrdio da je neodrživ i oboriv jer će se pravo narodne slobode uskoro ostvariti. Mašina je proučavao povijest ne zbog navezanosti na nju, već radi potvrde argumenata u prilog pravu na slobodu. Smatrao je da su Hrvati dobar i borben narod, ali ne djeluju mudro pa su destruktivni. Srbi i Slovenci se za svoje ciljeve bore diplomatski unutar vladajućih struktura, a Hrvati nepromišljeno ulaze u otvorenu borbu pa onda ne završe dobro. Tek jasno zacrtani plan i jedinstvo put su prema pobjedi.⁸⁴

Zapisi, koji su Mašinina baština, svjedoče o Ivinoj otvorenosti i ljubavi prema ljudima srpske nacionalnosti i onima komunističke orijentacije. Između ostaloga, o tome je ostao pisani trag u članku novina *Nova Hrvatska* i u svjedočenju njegovoga prijatelja Joje Ricova, koji su otkrili kako je Ivo njegovao prijateljstvo s velikim brojem studenata srpske nacionalnosti. UDBA je u njegovoj kolekciji mogla pronaći pisma koja su mu upućivali prijatelji Srbi koji su ga jako cijenili jer je kao Hrvat uvijek zagovarao pravedno i istinsko rješenje prema Srbima. Ivo je pozivao na kršćanski odnos prema Srbima kojima je Hrvatska

⁸¹ Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoske hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 301.

⁸² Joja RICOV, *Ivin biografski croquis*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoske hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 609.

⁸³ Ante CILIGA, *Tragična smrt Ivana Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoske hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 751.

⁸⁴ Usp. Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, 307. – 310. i Hrvatska REVIJA, *Mučenička smrt Ive Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoske hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 754. – 755.

domovina jer antagonizam ne bi donio nikome dobro. Stoga ga vlasti nisu mogli osuditi pod toj optužnici.⁸⁵ Čak su i demokratski Srbi priznavali logičnost i realnost Ivinih koncepcija, kako to navodi Edvard Šprljan.⁸⁶ No, isto tako se zalagao za razumsko iznošenje argumenata između neistomišljenika. Tekst Antuna Farčića, koji je hrvatsko pomorstvo i pomorce proglasio srpskima, zasigurno nije bilo razumsko iznošenje argumenata. Koristeći svoje povijesno znanje, Mašina je zajedno s predsjednikom Kluba studenata arheologije Sveučilišta u Zagrebu Šimom Batovićem odgovorio 1953. godine. O Farčićevoj najavi pisanja hrvatske povijesti, Mašina mu se zahvalio jer će se za svoju povijest Hrvati sami pobrinuti. Batovićev i Mašinčin tekst je objavila *Slobodna Dalmacija* jer beogradska *Republika* nije htjela objaviti demanti.⁸⁷

Ivo je na svoj dvadeseti rođendan 21. srpnja 1947. godine razmišljao idealistički o sudbini svoga naroda i njegovom udjelu u toj sudbini. Vjerovao je u otkrivanje novih spoznaja koje će dovesti do samostalne Hrvatske i slobodi svakoga čovjeka na rodnoj zemlji. Ivo je smatrao da je potrebno proći kroz zlo i Kalvariju kako bi se učvrstila vjera u potrebu izgradnje Hrvatske. Mašina je za ideale slobode, istine i ljubavi bio spreman po uzoru na raspetoga Krista dati i život. Razmišljajući na Veliki Petak o Kristovoj žrtvi na križu, prikazao je u molitvama patnje hrvatskoga naroda u komunističkom sustavu. Vjerovao je kako će ga istinsko življenje moralnih vrijednosti dovesti do vječnoga života što navodi Badurina.⁸⁸

Ricov se prisjeća i u svojoj spomen-knjižici donosi Mašinčin zapis od 12. listopada 1951. godine u kojem opisuje proslavu Parapeta koja se odvila prije par dana. Na proslavi je naglasio kako je ljubav prema rodnom kraju jedna duhovna vrednota koje se čovjek ne smije odreći, ako misli ostati čovjek. Mladi Preka moraju učiniti sve za njegov kulturni i društveni napredak te tako biti ponos svom rodnom mjestu. Kao primjere, koji ih mogu motivirati, naveo je Josipa i Ivu Marcelića.⁸⁹

⁸⁵ Nova HRVATSKA, *Izjava bivšeg člana ilegalne organizacije*, 733. i Joja RICOV, *Legenda ili duh*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 871. – 872.

⁸⁶ Edvard ŠPRLJAN, *Graditelji hrvatske državne samostalnosti. Ivo Mašina, čovjek neuništivih ideala*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 842.

⁸⁷ Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina, student povijesti i žrtva komunističkog režima (1927. – 1961.)*, Bertošin zbornik III, Pazin, 2013., 297. i Hrvatska revija, *Mučenička smrt Ive Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 754. – 755.

⁸⁸ Usp. Antun BADURINA, *Pogled u dušu Ive Mašine – iz čitanja Ivina dnevnika*, u: Ivo Mašina. *Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku*, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 58. – 59. i Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 310.

⁸⁹ Josip Grgur Marčelić, dubrovački biskup, rodio se u Preku na otoku Ugljanu 23. ožujka 1847. godine, a umro u Dubrovniku 31. kolovoza 1928. godine. Na Sveučilištu u Beču doktorirao je teologiju, a kao profesor Novoga zavjeta i rektor služio je na Bogosloviji u Zadru. Za biskupa je zarađen u Zadru 12. veljače 1893. godine.

Od svojih uvjerenja Mašina nije odustajao ni nakon što je bio pritvoren 1954. godine. Mašina se 14. kolovoza 1954. godine pismom obratio istražitelju Mati Rajkoviću jer je kod njega prepoznao minimalnu dozu tolerancije što je preduvjet za dijalog, iako je bio svjestan kako unatoč tome što su svi po naravi jednaki, gotovo je nemoguće s nekim ravnopravno razgovarati u situaciji kad je Mašina lišen fizičke slobode, a njegov istražitelj u poziciji vlasti. U pismu je iznio svoja politička i društvena razmišljanja. Opisuje mu događaje nakon ubojstva kralja u Marseilleju 1934. godine i hrvatskoj težnji za bratstvom i jednakosti svih naroda u Jugoslaviji. Od ranoga djetinjstva doživljavao je poniženje zbog svoje pripadnosti hrvatskom narodu.⁹⁰ Na nasilje srpskoga načelnika prema rodoljubima, reagirao je grafitom s natpisom „Živjela Hrvatska“. U prosvjednoj akciji doživio je udarac pendrekom i psovku hrvatske mu majke od strane žandara.⁹¹

Mašina nastavlja pismo o razdoblju svoga života tijekom i neposredno poslije Drugoga svjetskog rata. Rat i osnutak NDH dočekao je u Dubrovniku. Dana 10. travnja 1941. godine u vrijeme proslave Vazmenoga otajstva na radiju je objavljeno kako je uskrsla hrvatska država. Osjećao je radost zbog slobode svoga naroda, ali je smatrao najvećom greškom što je veselje slobode doživio na dan osnutka Nezavisne Države Hrvatske. No, bio je zahvalan i na toj pogreški jer tada možda ne bi bio radostan i ponosan što je Hrvat. Veliki dio hrvatske mladeži kao i sam Mašina prošao je razvojni put od ponosa do razočarenja u novu vlast. Mašina je to vrlo brzo osjetio na svojoj koži jer je zahvaljujući ustaškom pokretu njegovo rodno mjesto pripalo Talijanima. Za njega je jugoslavenska ideja bila mrtva, ali nakon 1945. godine pokazalo se kako ta ideja uopće nije mrtva, već se dapače realizirala u obliku

Zaslужan je za izgradnju i obnovu mnogih crkava u Dubrovačkoj biskupiji kao i za pokretanje dijecezanskoga lista. Sudjelovao je i u obnovi rodnoga Preka zajedno sa svojim bratom Ivom koji se rodio u Preku 11. svibnja 1865. godine, a umro 6. ožujka 1934. godine u Zadru. Po zanimanju je bio liječnik, ali bavio se i kulturnom i javnom djelatnošću. U teškim je vremenima 20-ih godina prošloga stoljeća besplatno liječio najugroženije, a jedno vrijeme je djelovao i pri Jugoslavenskom konzulatu u Zadru. Zaslужan je i za otvorenje prečkih čitaonica 1894. i 1904. godine. Usp. Ines GRBIĆ, Preko: Uz 90. obljetnicu smrti dubrovačkog biskupa Josipa Marčelića misa u crkvi gdje je pokopan, (5. XI. 2018.) u: https://www.dubrovacka-biskupija.hr/portal/index.php?option=com_k2&view=item&id=6341:preko-uz-90-obljetnicu-smrti-dubrova%C4%8Dkog-biskupa-josipa-mar%C4%8Deli%C4%87a-misa-u-crkvi-gdje-je-pokopan&Itemid=466 (1. VI. 2020.) Pavao JEROLIMOV, Ivo Marčelić, (11. V. 2009.) u: <https://www.zadarskilist.hr/clanci/11052009/ivo-marcelic> (1. VI. 2020.) i Joja RICOV, *Ivo Mašina – pitate me – tko je?*, Zagreb, 1994., 24. - 25.

⁹⁰ Ivo MAŠINA, *Pismo drugu isljedniku, ne kao isljedniku nego kao čovjeku i komunisti od I. Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 63. – 64.

⁹¹ Ivo MAŠINA, *Uskrсна zvana (pisma)*, Robert Bacalja (ur.), Zadar, 1994., 12.

federacije. Mašina je novu državu primio sa skepsom jer ju je smatrao satelitom Sovjetskoga saveza.⁹²

U pismu se dotakao i pitanja nacionalizma, a o tom pitanju njegovo pismo u nekim dijelovima poprima grubi ton zbog iskrenosti. Mašina je isticao naciju kao relativan pojam prije koje je postojalo društvo, a egzistirati će i poslije. Nacionalizam ima važnu historijsku pokretačku snagu u određenom trenutku, ali ne treba se shvaćati kao ideal i cilj. Smatrao je potrebnim zaustaviti šovinistički nacionalizam s obje strane, ali ne i dirati u granice prirodnoga i normalnoga nacionalizma.⁹³ Nacionalizam nije još postao stvar prošlosti, jer su lokalni nacionalizmi rezultat historijskoga procesa kojeg se ne može preko noći preskočiti. Politički udar na prirodne i zdrave nacionalizme dovelo bi do bolesnoga ekstrema šovinizma, što bi bilo pogubno. Stoga, zadatak je istražitelja Rajkovića kao komunista i Mašine kao kršćanina sprječavanje takvoga procesa. Upozorava ih kako bi trebali izbjegavati sudbonosne greške u rješavanju prepreka lokalnih nacionalizama. Sprječavanje zdravoga i prirodnoga nacionalizma upravo je pogubno jer se u vatru nacionalizma onda dolijeva ulje, a ne voda. U prirodi netolerancije na prirodni nacionalni osjećaj dolazi do isključivoga nacionalizma i šovinizma što može biti pogubno za jednu višenacionalnu zajednicu, kako je primijetio Škunca.⁹⁴

Franjevac trećoredac Srećko Badurina, kasnije šibenski biskup od 1988. do 1996. godine, poznao je Mašinu i njegova razmišljanja o pitanju Hrvatske i slobode savjesti i vjere. Spremno je proučavao pitanje kritičnosti prema ljudima i događajima iz narodne i nacionalne prošlosti. Bio je svjestan da su narodi s manje povijesnih turbulencija više samokritični jer narod koji se bori za opstanak traži oslonac u ličnostima i događajima koje idealizira. Razumijevanje povijesnih procesa i katoličkoga nauka o etičnosti političkih odnosa potakla ga je da sredstvo njegove borbe bude intelektualna nadmoć, a ne nasilje. Badurina i Mašina su se razumjeli i oko pitanja djelovanja svećenika u politici gdje svećeniku zbog njegovoga poslanja i psihološkoga karaktera nije mjesto, a pogotovo ne u uvjetima ilegalnoga

⁹² Ivo MAŠINA, *Pismo drugu isljedniku, ne kao isljedniku nego kao čovjeku i komunisti od I. Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 866. - 867.

⁹³ Ivo MAŠINA, *Uskrsna zvona (pisma)*, Robert Bacalja (ur.), Zadar, 1994., 15. – 16. i Šime BATOVIĆ (ur.), *Progoni i suđenja*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Zadar, 2000., 866. - 867.

⁹⁴ Usp. Ivo MAŠINA, *Pismo drugu isljedniku, ne kao isljedniku nego kao čovjeku i komunisti od I. Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 64. – 65. i Bernardin ŠKUNCA (ur.), u: *Pogovor*, Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Zadar, 2002., 113. – 114.

političkoga djelovanja.⁹⁵ Badurina je smatrao kako je ispravni vjerski i moralni odgoj u službi zdravoga domoljublja pa su vjernici laici pozvani djelovati na političkom polju. Mašina nije želio uvući svećenike u politiku, što je razvidno u tome što se Ivo pobrinuo da se svi dokazi, koje su pronašli protiv njega, ne mogu upotrijebiti protiv njegovih svećenika zaštitnika. Naime, Mašina je, nakon što je bio osuđen početkom 1960. godine, te iste godine pobjegao te se skrivao uz pomoć franjevac trećoredaca. Stoga su vlasti razmišljale o zatvaranju samostana na Ksaveru, ali Ivo je bio inteligentan i diskretan pa svojim postupcima nije uvukao pripadnike samostana u cijeli slučaj. Ivo je dobro razlikovao potrebu slobodnoga razgovora od konkretne političke akcije.⁹⁶ O tome koliko su ga vlasti mrzile i smatrale opasnim svjedoče Ricov i Škunca. Naime, po Ricovu, Broz je poslije Ivina bijega navodno digao sve snage na granici s Italijom jer je želio spriječiti da Mašina ode u Italiju.⁹⁷ Škunca svjedoči kako je policija javno govorila tijekom njegovoga bijega o „prebrojavanju svih kostiju“ nakon što ga ponovno uhvate.⁹⁸

Ivi Mašini nisu mogli oduzeti slobodu riječi i misli te vjeru u ideal samostalne Hrvatske pa su mu oduzeli život. Poznato je kako je na suđenju njegovoj zaručnici jedan udbaš rekao da ga ne treba čekati jer ga neće dočekati. O tome su pisali Vjeko Gregov i A. Sorić te Kačić.⁹⁹ Po Šprljanu, Ivo Mašina nije podupirao odlazak u emigraciju što je i napisao u pismu braći Veljku i Krunoslavu koji su početkom 1958. godine pošli u Rim.¹⁰⁰ Tako su u studenome 1961. godine Ivina biološka majka, ali i majka domovina, kako govori Ricov, izgubili sina. Njegov svršetak je bio očekivan jer je kao čovjek, koji je ujedinjavao, bio opasan za sustav kojem se protivio. No, svojom je smrću od optuženoga postao tužitelj protiv nevrjednosti koje obezvrjeđuju moralni zakon slobode i ljubavi.¹⁰¹

⁹⁵ Hijerarhija se mora isključiti iz politike, jer njezinoj zajednici pripada vjernički puk, koji je interesno podijeljen, a i često se događa kako nijedna opcija nema u svom programu integralni kršćanski nauk. Usp. Srećko BADURINA, *Sjećanja na Ivu Mašinu*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 592. – 593. i Špiro MARASOVIĆ, *Demos ante portas. Crkva u Hrvatskoj pred demokratskim izazovima*, Split, 2002., 142.

⁹⁶ Srećko BADURINA, *Sjećanja na Ivu Mašinu*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 593. – 594.

⁹⁷ Joja RICOV, *Ivin biografski croquis*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 609.

⁹⁸ Bernardin ŠKUNCA, *Ivi Mašini nad grobom. U povodu spomen slavlja prijenosa kostiju, 24. srpnja 1998.*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 702.

⁹⁹ Vjeko Gregov – A. Sorić, *Uspomeni hrvatskog revolucionara bez mane*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 756. – 757. i Hrvoje KAČIĆ, *Dubrovačke žrtve. Jugokomunistički teror na hrvatskom jugu 1944. i poratnih godina (početak Bleiburga)*, Zagreb, 2017., 210.

¹⁰⁰ Edvard ŠPRLJAN, *Graditelji hrvatske državne samostalnosti. Ivo Mašina, čovjek neuništivih ideala*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 842.

¹⁰¹ Joja RICOV, *Ivo Mašina – pitajte me – tko je?*, Zagreb, 1994., 59. – 62.

4. VJERSKA UVJERENJA IVE MAŠINE

4.1. Katolički duh Ive Mašine

Obitelj Mašina je njegovala vjerski odgoj pa je Ivo od djetinjstva, preko dubrovačkoga razdoblja, pa sve do mučeničke smrti za vjeru i narod rastao u ljubavi prema Kristu i ljudima. Po Badurininom mišljenju, Mašinino sazrijevanje u kršćanskoj vjeri i osobno prijanjanje uz osobu Isusa Krista podsjećaju na Ivana Merza,¹⁰² a istraživanje i življenje misterija Božje ljubavi ispunjeni su augustinovskom ispovjesnom strašću i milošću.¹⁰³ Stoga, Badurina je primijetio kako Ivino katoličanstvo nije bilo samo pitanje tradicije, već iskreno i kršćansko življenje Vazmenoga otajstva Gospodina Isusa Krista.¹⁰⁴

Kao što pisma i dnevnik svjedoče o Ivinim nacionalnim odrednicama, tako svjedoče i o njegovom življenju vjere. U Dubrovniku je počeo posebno slaviti svetkovinu Bezgrješnog Začeca Djevice Marije kao zaštitnicu udruge *Domagoj*, koji je bio povjeren duhovnoj skrbi franjevaca. U tom smislu, Badurina ističe Mašinine zapise iz godine 1946. u kojima je pisao o povezanosti mladeži i Djevice. Ivo je smatrao mladež izvorom neiscrpivoga izvora svetih i divnih ideala, a Djevicu simbolom čistoće, dobrote, ljubavi i ljepote. O njegovoj marijanskoj pobožnosti svjedoči dnevnički zapis u kojem je zabilježio proslavu Bezgrješne nakon što je napustio Dubrovnik. Tom prigodom sudjelovao je na jutarnjoj misi u crkvi svetog Frane, koja ga je podsjećala na crkvu Male Braće u Dubrovniku, a poslije popodne je sudjelovao na

¹⁰² Blaženi Ivan Merz rodio se u Banja Luci 1896. godine. Bio je sudionik Prvoga svjetskoga rata na talijanskoj fronti. Nakon završetka velikoga sukoba, studirao je književnost u Beču, koju konačno završava u Parizu, a potom je doktorirao na Sveučilištu u Zagrebu. Unatoč obiteljskom liberalnom svjetonazoru, bolna životna iskustva su ga usmjerila na angažirani kršćanski život. Kao vjernik laik i katolički intelektualac, osobito se posvetio odgoju hrvatske mladeži u Zagrebu. Bio je čovjek pun predanja u vjeri i molitvi, ljubitelj liturgije i čovjekoljub. Umro je u Zagrebu 10. svibnja 1928. godine u 32. godini života. Grob mu se nalazi u bazilici Srca Isusova u Zagrebu. Blaženim ga je proglasio papa Ivan Pavao II. u Banja Luci 2003. godine. Usp. Rajko GELEMANOVIĆ, Blaženi Ivan Merz (10. V. 2015.) u: <http://zupa-svkriz.hr/blazeni-ivan-merz/> (14. IV. 2020.)

¹⁰³ Sveti Augustin rodio se u Tagasti u Namibiji 354. godine. Bio je nadaren, visoko obrazovan i vrhunski retoričar. Kao mladić stupio je u nezakoniti brak pa nije živio u skladu s moralnim zakonom. U Milanu se susreo sa svetim Ambrozijem te se na njegove propovijedi obratio. U Vazmenom bdijenju 387. godine se krstio u prisutnosti svoje majke Monike. Potom se vratio u Afriku. U Hiponu je postao svećenik i biskup. Ubraja se među najveće crkvene pisce svih vremena. Svoj je život opisao u *Ispovijestima*. Umro je 430. godine. Usp. Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 299. i Rajko GELEMANOVIĆ, Sveti Augustin (28. VIII. 2015.) u: <http://zupa-svkriz.hr/sveti-augustin/> (14. IV. 2020.)

¹⁰⁴ Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 305.

euharistijskom slavlju u crkvi svetog Mihovila.¹⁰⁵ Nadalje, po Badurini, svoju vjerničku raspoloživost iskazao je u organiziranju kateheza za srednjoškolce, koji su pripadali Župi svetoga Šime, i aktivnim sudjelovanjem u tijelovskim procesijama što je u to doba bio rizik. Obilježavao je svake godine obljetnicu svoga krštenja 21. kolovoza o čemu svjedoči zapis iz 1947. godine o dvadesetoj godišnjici krštenja. Na svetoj misi uputio je prošnju u kojem se molio Gospodinu da do kraja bude njegov vjerni i ustrajni borac.¹⁰⁶

Analizirajući društvene i političke prilike i turbulencije, iskazivao je zahvalnost Bogu za milost rođenja u kršćanskoj vjeri, jer je shvaćao kako je, uz sve poteškoće, pravi smjer Isusov put, kako navodi Badurina. U tom smislu, bio je zahvalan i pokojnom ocu, kojeg se prisjetio na petu obljetnicu smrti, 7. svibnja 1949. godine, jer ga je odgojio u vjeri i nadi u Uskrsnuće i život vječni. To mu je bio zalog ponovnoga susreta s ocem kojega je izgubio u sedamnaestoj godini života. Pri njihovom posljednjem susretu, otac ga je podsjetio na važnost obrazovanja, koje se nalazi u službi ljubavi prema braći ljudima.¹⁰⁷

Po Batoviću, Mašinin odnos poštovanja i ljubavi prema majci i obitelji, što je vidljivo iz brojnih pisama, bio je izraz kršćanskoga življenja moralnoga zakona.¹⁰⁸ Ivo je 24. ožujka 1952. godine čestitao majci rođendan sa željom da u njoj prebiva Kristova radost jer je svoju djecu naučila da idu putem Istine, Života i Uskrsnuća. U pismu joj kao dar za rođendan obećava da će pristupiti pričesti što ukazuje na pobožnost i skromnost obitelji Mašina. Preporučio joj je kako bi svoje brige trebala podijeliti s mlađima i da nakon svake Kalvarije dolazi Uskrsnuće. Na kraju toga rođendanskoga pisma uputio joj je zahvalu i zazvao Božji blagoslov na nju.¹⁰⁹

Mašinina vjera i vjera cijele njegove obitelji, bila je vidljiva i u tragičnom nestanku sina i brata Melkiora na križnom putu poslije Drugoga svjetskoga rata. Po Batoviću, Ivina majka je osjećala tugu i strepnju zbog sudbine svog sina Melkiora, a i sam Ivo je u svom dnevničkom zapisu, koji je nastao godine 1948. na svetkovinu Bogojavljenja i Melkiorov

¹⁰⁵ Antun BADURINA, *Pogled u dušu Ive Mašine – iz čitanja Ivina dnevnika*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 60. – 61.

¹⁰⁶ Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 306.

¹⁰⁷ Usp. Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 306. i Šime BATOVIĆ, *Životni put Ive Mašine*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 10. – 11.

¹⁰⁸ Šime BATOVIĆ, *Životni put Ive Mašine*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 9.

¹⁰⁹ Ivo MAŠINA, *Pisma (1945. – 1961.)* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 408. – 411.

imendan, razmišljao i molio za razrješenje bratove sudbine.¹¹⁰ Mašina je, u pismu od 12. srpnja 1945. godine, tješio obitelj, koja je bila zabrinuta za njegovu sudbinu. Ivo je Melkiora zadnji put vidio u Mariboru. U tome kontekstu podsjetio je da Isus ljubi sve one koji pate i trpe te ih pozvao na ustrajnu molitvu.¹¹¹

Dobrota strine Ette, koja je udomila Ivu tijekom njegovoga školovanja u Dubrovniku, zasigurno je utjecala na Ivinu kršćansku ljubav. Njegov odnos zahvalnosti i ljubavi prema strini Etti vidljiv je po Batoviću iz pisma koje joj šalje 11. lipnja 1949. godine, a povodom njezinoga imendana na spomendan sv. Antuna Padovanskoga 13. lipnja. Molio se za nju da je po zagovoru svetog Antuna Bog čuva u teškim vremenima i vodi kroz njezin život. Bio je siguran da se zbog njezine dobrote mnogi mole za nju i želio je da imendan provede u dobrom raspoloženju sa spoznajom da je on uvijek u mislima s njome.¹¹²

Ricov je zabilježio Mašininu raspravu s profesorom filozofije koji je odbacivao duhovnu dimenziju tvrdeći da sve nastaje iz materije. Rasprava se odvijala tijekom sata u petak 25. listopada 1946. godine. Na primjeru sira, u kojem bi se pojavili crvi jer se danima nalazio u zatvorenom, profesor je želio dokazati da iz nežive materije nastaje živa. Ivo mu je replicirao da su u siru i prije živjele bakterije te da evolucijom ne može iz nežive materije nastati živa pa tako sigurno ne bi zatvoreni kamen oživio. Profesor Mika, koji više nije imao argumenata, počeo je braniti svoje stavove time da se hipoteze propitaju naukom, a ne vjerom. Ivo ga je podsjetio da je i Pauster došao do svojih tvrdnji kroz znanost, a ne kroz vjeru. Ivo je primijetio da su svi materijalisti pred pitanjem smrti nemoćni i smiješni.¹¹³

Mašina je redovito opisivao ljepotu kršćanskih svetkovina uključujući bogoslužje, blagdanski stol, ali i progone koje je doživljavao zbog žara u obrani kršćanskih vrijednosti. Badurina donosi zapis iz dnevnika koji prikazuje Ivinu odlučnost da pokuša osigurati kolegama iz razreda odlazak na euharistijsko slavlje povodom svetkovine svetoga Josipa. U dnevniku se opisuje Mašininu radosno iščekivanje svetoga Josipa, koji se slavi 19. ožujka. Svetkovina je 1947. godine ukinuta kao praznik pa su trebali imati nastavu. Ivo je s cijelom delegacijom otišao dan ranije do ravnatelja kako bi ga zamolio da im opravda izostanak u vrijeme euharistijskoga slavlja u podne. Radilo se o petom školskom satu. Direktor nije imao problema da učenici u većem broju pođu na misu pod uvjetom da se s time složi razrednik.

¹¹⁰ Antun BADURINA, *Pogled u dušu Ive Mašine – iz čitanja Ivina dnevnika*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 55. – 56.

¹¹¹ Usp. Ivo MAŠINA, *Pisma (1945. – 1961.)* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 400. i Ivo MAŠINA, *Uskrсна zvona (pisma)*, Robert Bacalja (ur.), Zadar, 1994., 5.

¹¹² Šime BATOVIĆ, *Životni put Ive Mašine*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 12. – 13.

¹¹³ Joja RICOV, *Ivo Mašina – pitajte me – tko je?*, Zagreb, 1994., 10. – 12.

Sutradan je bila gužva u školi jer se nije znalo mogu li đaci ići u crkvu. Protivnici odlaska u crkvu optuživali su one koji su htjeli poći u crkvu kao reakcionare i klerikalce. Profesorica je bila spremna pustiti samo trojicu iz razreda jer ih je toliko pustio ravnatelj. Ivo se pobunio jer su i svi ostali katolici. Profesorica je odlučila i njega pustiti na svetu misu. Ravnatelj je rekao da ih ne može sve pustiti jer im je to samo izlika da izostanu s nastave. Na misu su mogli ići samo oni koji su redovito išli, a takvi su bili u manjini. Razred se pobunio da su u njihovom odjeljenju većina praktičnih katolika. Uspjeli su nagovoriti ravnatelja pa je njih dvadeset iz razreda pošlo na misu. Iz drugih razreda su pošli gotovo svi pa ih je u crkvi svetoga Šime bilo gotovo dvije stotine đaka na misi u podne. Reakcija drugova aktivista je bila izostala.¹¹⁴

Mašina je ustao i protiv radnih akcija u školi koje su planirane za nedjelje i svetkovine. Na tom se inzistiralo jer je to dio školskog programa, ali Mašina je tvrdio da su oni najprije katolici, a tek onda đaci kao što je to naveo Badurina.¹¹⁵ Ivo je u svome dnevniku 3. siječnja 1948. godine opisao nastojanja narodnih vlasti u skupljanju đaka dobrovoljaca, koji bi brali i skupljali masline na Božić na što on nije želio pristati. Predstavnici vlasti su ustrajali da je Božić samo tradicija, koja će kroz godine nestati, a sve one koji se jave neće smatrati narodnim neprijateljima. Kratka konferencija se odužila na 30 minuta i to bez uspjeha. U zapisu sljedećeg dana, kako ističe Ricov, Mašina je naveo kako je cijela akcija propala unatoč laži Vinka Zaninovića da će i Ivo Mašina sudjelovati u akciji branja i skupljanja maslina.¹¹⁶

Badurina i Ricov ističu Mašinino razgovor sa svećenikom na Školjiću koji se vodio poslije nedjeljne mise 27. travnja 1947. godine. Svećenik ga je upoznao kako su vlasti oduzele samostanu literaturu koja je po njihovom mišljenju obilježena mračnom klerofašističkom ideologijom. U takvu literaturu su ubrojili i sarajevsku Bibliju u prijevodu vrhbosanskoga nadbiskupa Ivana Šarića. Mašina je odbacio logiku svrstavanja Svetoga pisma, koje govori o Božjoj ljubavi prema ljudima, u mračnjačku literaturu, jer bi onda po tome sva literatura bila mračnjačka.¹¹⁷

Po Badurini, u dnevniku se može primijetiti i Mašinino intelektualno promišljanje o vjeri iz perspektive filozofije i teologije. Vidljivo je to na primjeru Mašinina razmišljanja o razlikama između životinja i ljudi. Ljudi nadilaze životinje po savjesti jer ih taj božanski glas u njima usmjerava da postoji nešto veće od samopreživljavanja, hrane i razmnožavanja.

¹¹⁴ Antun BADURINA, *Pogled u dušu Ive Mašine – iz čitanja Ivina dnevnika*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 62. – 64.

¹¹⁵ Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 306.

¹¹⁶ Joja RICOV, *Ivo Mašina – pitate me – tko je?*, Zagreb, 1994., 19. – 22.

¹¹⁷ Usp. Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., i Joja RICOV, *Ivo Mašina – pitate me – tko je?*, Zagreb, 1994., 12. – 14.

Čovjek može biti svjestan tih vrednota i u najvećoj materijalnoj bijedi. Za razliku od životinja čovjek žeda za egzistencijalnom slobodom i uzorom. Sloboda mu omogućava da se osjeća kao gospodar na svojem sa sviješću da je istinska sloboda moguća jedino u dobroti, miru i ljubavi. Uzor je čovjeku potreban kako bi mu pokazao pravac kojim treba ići. Najveći uzor je osoba Isusa Krista, naš Bog, koji se utjelovio kako bi nam pružio primjer savršenoga čovjeka, i otkupio nas iz egzistencijalne bijede u koju smo upali vlastitim greškama. Došao je pobožanstveniti ljudsku narav oslobođenu grijeha.¹¹⁸

Badurina ističe i Ivino gledište na društveni napredak iz perspektive vjere. Tako se u pismu od 27. studenoga 1951. godine dotakao uloge žene u društvu, navodeći kako životni napredak nije u novim strujama i novim idejama, već u ljubavi i toplini srdaca. Svijet neće spasiti napuštanje uloge žene u obitelji, kojoj je po naravi lakše izraziti egzistencijalnu potrebu topline i ljubavi, nego muškarcu iznositi „spasonosne ideje“. Dakle, svijet će biti bolji izgradnjom ljubavi i topline u čemu su žene bolje od muškaraca.¹¹⁹

Ni u zatvorskim uvjetima ne gubi vjeru u Boga, ali razočarao se u djelatnike pravosuđa. Vidljivo je to iz pisma, kojega iz pritvora šalje prijateljici Boženi 23. studenoga 1954. godine. Razočarao se u sudstvo i pravo koje ga je usudilo na temelju subjektivnoga dojma. Rimljani su imali načelo kako je jedan svjedok kao nijedan, dok su se u Jugoslaviji donosile osuđujuće presude na temelju jednog svjedoka i dojma da taj svjedok govori istinu. Smatrao je da ne bi prošao pravni ispit, na kojega je želio ići, jer mu njegova presuda nije jasna. Svemu je kritički pristupao svjestan ljudske ograničenosti pa je tvrdio da je možda teoretski u krivu, ali u praksi njegov konkretni pravni slučaj nije imao smisla. Razočarao se u pravnike te je tvrdio da svojom hladnoćom i služenju lažima i nepravdi ne mogu učiniti svijet boljim. Istaknuo je kako Božena kao nastavnica može više napraviti jednom blagom riječju i djelom nego svi juridisti na kugli zemaljskoj. Nalazio se u zatvoru na Zrinjvcu pa ju je zamolio kad bude šetala Zrinjvcem da se sjeti kako se tu nalazi netko tko žudi za zrakom, suncem i slobodom. U patnji se prisjeća Isusovih istinitih i utješnih riječi o blaženima koji gladuju za pravdom jer će se nasititi.¹²⁰

Ivo je poslao iz zatvora majci i obitelji čestitku za Božić 19. prosinca 1954. godine. Majci je zaželio da ne bude tužna jer se u njegovom srcu rodilo djeteta koje je Ljubav i

¹¹⁸ Antun BADURINA, *Pogled u dušu Ive Mašine – iz čitanja Ivina dnevnika*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 44.

¹¹⁹ Isto, 60.

¹²⁰ Usp. Ivo MAŠINA, *Pisma (1945. – 1961.)* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 412. – 416. i Bernardin ŠKUNCA (ur.), *Pravednik na nepravednom suđenju*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Zadar, 2002., 34.

Milost. Osjećao se jakim jer je svoje tamničare ljubio po primjeru Krista. Majci je također poručio da je njegov križ sladak i breme tako lako da ih ne može osjećati nikako drugačije nego kao radost. Nadao se kako će se njegova majka s njime radovati jer je pisano: *tugu ću vašu pretvoriti u radost, uzdahe u kliktaje, suze vaše u smjehove*. Ljubav i Milost su došli u svijet utjelovljenjem Isusa Krista kojega je Otac iz ljubavi prema svijetu predao u smrt.¹²¹

Božićna čestitka iz 1959. godine, upućena naglas zatvorenicima, koji trpe s novorođenim Kristom, i dragim osobama, kojima ne mogu stisnuti ruku, svjedoči o Mašininoj odvažnosti. Stražari su zašutjeli na ove riječi Ivine hrabrosti, kako bilježi Jakša Kopic.¹²² Svećenik i franjevac trećoredac fra Grgo Sikirić tvrdi kako je Mašina tijekom bijega svaki dan sudjelovao u molitvi i pohađao svetu misu u samostanu tijekom koje je primao svetu pričest. Svećenik ga je doživljavao kao čovjeka duboke vjere i vrsnoga kršćanskoga laika.¹²³

U pismu najmilijima, koje šalje povodom Uskrsa 10. travnja 1960. godine, saznaje se da je izgubio pojam o vremenu, a otkriva se i njegova pjesnička crta koja pokazuje veličinu njegove vjere. Mislio je da je Veliki četvrtak, što je mogao potvrditi sutradan ako ne bude čuo zvono s obližnje katedrale jer na Veliki petak zvona šute. Zvonjava crkvenih zvona je svaki dan ispunjala njegov prostor sužen željeznim rešetkama. Zvuk zvona je uspoređivao s mirisom tamjana i balzomom mira. Raspjevano zvono jača približavanjem svetkovanja Kristovoga Vazmenoga otajstva, a rešetke se šire do nestanka. Proljetno sunce, koje pojačano grije njegovu tamnicu, također je usporedio s Kristovom pobjedom nad smrću poslije tri dana. U pismu je najavio kako će zajedno sa suncem pjevati psalam Uskrsnuću na Uskrs. Zamišljao je kako će bijedno izgledati tamnica na Uskrs kad zvonjava zvona i sunce pobjedonosno uđu kroz rešetke. Rešetku, koja simbolizira čuvaru, koji vjerno i pravedno obavljaju svoju dužnost, poziva da zajedno slave mudrost Božju, križ Gospodina Isusa Krista i veliki kamen što je pokrivaio njegov grob. Po križu je stiglo spasenje, a po grobu Uskrsnuće.¹²⁴

Dočekavši zadnje dane života u zatvoru, Badurina i Škunca ističu kako je Ivo svaki dan polagano i pobožno recitirao misu koju je znao napamet. Misa i sakramentalni život bili su ugrađeni u njegovu narav. Pred kraj života u zatvoru neuspješno je prosvjedovao protiv sprječavanja prava ispovijedanja vjere i oduzeća krunice, koju mu je s namjerom produbljanja vjere darovao fra Rudi Jerak. U molitvi je uvijek po uzoru na Isusa izražavao

¹²¹ Ivo MAŠINA, *Pisma (1945. – 1961.)* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000.,

¹²² Jakša KOPIC, *Zatvorska sjećanja oca Rudija*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 820.

¹²³ Grgo SIKIRIĆ, *Moj zadnji susret s Ivom Mašinom*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 571. – 573.

¹²⁴ Ivo MAŠINA, *Pisma (1945. – 1961.)* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 424. – 426.

ljubav za druge. Vjerske dileme je rješavao u razgovoru sa svećenicima s kojima se družio. Isus je uvijek bio s njime tijekom njegove duhovne stagnacije i pada. Sakramentalni život mu je pomagao u rastu u poniznosti i smanjenju grješnosti. Želio je rasti sve više prema putu kršćanske svetosti jer je bio svjestan svojih mana i propusta. Ismijavanje ljudi je shvaćao kao vježbu za izgradnju poniznosti. Govorio je da bi se divio ljudima koju mogu biti ponizni, moralni, poštenu, dobri i čvrsti bez Boga i Crkve. Odbacivanje Krista za Mašinu bi značilo rast u oholosti.¹²⁵

4.2. Socijalni nauk Crkve u Mašininom životu

Mašina je po Badurini živio društvenu osjetljivost prema načelima socijalnoga nauka Crkve koji se u Hrvatskoj posebno razvijao tijekom dva svjetska rata.¹²⁶ U skladu s navedenim, važno je poznavati učenje Crkve o društvenom nauku izraženoga kroz enciklike *Quadragesimo Anno* pape Pija XI. (1922. – 1939.) iz 1931. godine i *Mater et Magistra* pape Ivana XXIII. (1958. – 1963.) iz 1961. godine, koje su nastale na temeljima enciklike *Rerum Novarum* pape Leona XIII. (1878. – 1903.) iz 1891. godine.¹²⁷ Navedene su enciklike nastale tijekom Ivinoga života (1927. – 1961.) i u tom kontekstu važne su za njegovo socijalno promišljanje i djelovanje. Osim toga, po Krešiću, katolička misao, vođena motivom ljudske slobode daje kritiku ekonomskom učenju marksizma kao vladajućoj ideologiji koja je u Mašininom životnom prostoru i diljem istočne Europe uzdizala ekonomiju kao božanstvo.¹²⁸

Krešić naglašava kako enciklika pape Pija XI. *Quadregesimo anno* osuđuje komunizam zbog stava o potpunom i apsolutnom ukidanju privatnoga vlasništva. Kršćanstvo teži afirmaciji prava privatnoga vlasništva koje je upisano u ljudski naravni zakon i predstavlja temelj istinske slobode. Naprotiv, u komunističkom planskom gospodarstvu nema istinske slobode čovjeka koji bi trebao odlučivati o svojem privređivanju. Komunisti smatraju

¹²⁵ Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 306. – 307. i Bernardin ŠKUNCA (ur.), *Ivo koji dolazi*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Zadar, 2002., 92.

¹²⁶ Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 310.

¹²⁷ *Quadregesimo Anno* i *Mater et Magistra* objavljene su u turbulentnim vremenima Velike gospodarske krize potkraj 20-ih i početkom 30-ih godina 20. stoljeća, te u vremenu Hladnoga rata koji se vodio i na ekonomskom planu između tržišnoga sustava, predvođenoga Sjedinjenim Američkim Državama i zapadnim saveznicama, i planskoga sustava gospodarstva predvođenoga Savezom Sovjetskih Socijalističkih Republika i drugih komunističkih zemalja. Enciklike se pozivaju na *Rerum Novarum*, kao na temelj socijalnoga nauka Crkve, koji je uslijedio kao odgovor na liberalne i marksističke misli nastale u postrevolucionarnom svijetu dugoga 19. stoljeća, započetoga Francuskom revolucijom 1789. godine.

¹²⁸ Nedjeljko KREŠIĆ, *Kraljevstvo Božje i komunizam*, Beograd, 1975., 38.

kako je jedina zaštita slobode država kao odraz i jakost mase, a Marasović ističe kako zaboravljaju da pojedinac stvara društvo, a ne obratno.¹²⁹ Papa Ivan XIII. istaknuo je da pojedinac ima pravo na vlasništvo koje mu država ne može otuđiti, no osoba ne smije zaboraviti da njegova imovina mora služiti i dobru drugih u društvu, a ne samo osobnom probitku.¹³⁰ U tom smislu, trideset godina prije, Pio XI. je naglasio izbjegavanje krajnosti individualizma vlasništva s jedne, te kolektivizma vlasništva s druge strane.¹³¹ Papa smatra jednako važnim rad i kapital jer jedno bez drugog ne funkcionira. (QA, 54.) Nadalje, papa ističe kako su kršćanski nauk i socijalizam protivni, jer potonji smatra da je ljudska zajednica ustanovljena samo zbog blagostanja. (QA, 118.) Papa Ivan XXIII. u *Mater et Magistra* objašnjava da je glavni cilj Crkve dovesti čovjeka u nebo, ali i njezinu važnu ulogu u socijalnim potrebama svakidašnjega ljudskoga života. (MM, 3.) Pio XI. ne niječe elemente istine u socijalizmu, (QA, 120.) ali podsjeća na činjenicu da je začetnik socijalizma, koji se bori za utjecaj na moral i na odgoj bio liberalizam, a posljedica mu je boljševizam. (QA, 122.) Po Piju XI., pravda bez ljubavi nikad neće moći ujediniti srca i združiti duše. (QA, 138.), a slično i Ivan XXIII. naglašava kako u svim ekonomskim zahvatima treba vladati ljubav i pravednost kao najviši zakoni života u zajednici. (MM, 39.)

Po Badurini i Brkanu, do uspostave komunističkoga sustava, između dva svjetska rata, socijalni nauk Crkve na našem prostoru se temeljito izučavao na velikim skupovima te kroz pisane medije i vjernička društva. U tom razdoblju održana su četiri socijalna tjedna u Zagrebu na kojima se razmišljalo o obnovi društva, društvenim odnosima, zajedništvu u obitelji i pokretima te brigom za iduća pokoljenja. Socijalna misao u Hrvatskoj je proučavana u laičkim društvima Katoličkog pokreta. Razdoblje do uspostave komunističke vlasti obilježeno je teoretskim promišljanjem i praktičnom primjenom socijalnih tema na temelju društvenog nauka Crkve. No, poslije Drugog svjetskog rata, komunistički sustav je suzbio vjerska društva i pokrete pa time i socijalni nauk Crkve u privatnu sferu unutar sakristija. Teoretsko raspravljanje o socijalnim pitanjima, a pogotovo iz crkvene perspektive nije bilo dozvoljeno.¹³² Ni u takvim okolnostima, po Badurini, Mašina kao istaknuti katolički

¹²⁹ Usp. Nedjeljko KREŠIĆ, *Kraljevstvo Božje i komunizam*, Beograd, 1975., 35. – 36. i Špiro MARASOVIĆ, *Demos ante portas. Crkva u Hrvatskoj pred demokratskim izazovima*, Split, 2002., 32.

¹³⁰ IVAN XXIII., *Mater et Magistra. Enciklika o suvremenom razvoju socijalnog pitanja koji valja uskladiti s kršćanskim načelima* (15. 5. 1961.), br. 19., Zagreb

¹³¹ PIO XI., *Quadragesimo Anno. Enciklika Njegove Svetosti pape Pija XI. katoličkom svijetu u povodu četrdesete obljetnice enciklike „Rerum Novarum“*, (15. V. 1931.), br. 45., Zagreb

¹³² Stjepan BALOBAN (ur.), *Socijalni nauk Crkve: izazov i poticaj*, u: *Socijalni nauk Crkve u hrvatskom društvu*, Zagreb, 1998., 16. – 17. i Jure BRKAN, *Obaveze i prava vjernika laika*, Split, 2005., 66.

intelektualac nije odustao o teoretskih promišljanja i društvenoga djelovanja na načelima socijalnoga nauka Crkve.¹³³

Badurina naglašava Ivino shvaćanje kršćanstva, koje se ne ostvaruje pukim promatranjem žalosti i tjeskoba društva s „kršćanskoga balkona“, već konkretnim zanimanjem i brigom za ljude. Mašina je proučavao hrvatski realizam s detaljnim opisima socijalnih uvjeta društva koji su prevladavali i u njegovo doba. Bilježio je iz godine u godinu sadržaj blagdanskih stola i prehrane u studentskoj menzi želeći analizirati stanje općega standarda. Često je i sam gladovao, ali bio i zahvalan kad bi se mogao pogostiti u samostanu na Ksaveru ili kod rodbine u Zagrebu. Sloboda i kruh su bili kriteriji valjanosti društvenoga i političkoga poretka. Pratio je i na općoj razini društvene i političke promjene te ekonomske odnose u zajednici. Primijetio je vladajuću propagandu o pravednom socijalizmu i glad naroda. Ivo je pisao kako vlast zloupotrebljava narod za svoju dobit dok narod gladuje. Suprotstavio je Josipu Brozu, za kojeg narod posti, Gandhija, koji je prosio za narod. Smatrao je da je sustav, koji se borio protiv kapitalizma, apsurdno pogodovao „kapitalizmu države“.¹³⁴ Država je u Mašinino doba postala najveći kapitalist, kojeg nitko ne može kontrolirati kako je to uz Mašinu smatrao i Krešić.¹³⁵

Mijatović navodi kako je Ivo Mašina bio primjer u inicijativama za poboljšanje života.¹³⁶ U dnevničkom zapisu od 4. veljače 1949. godine, kojeg donosi Badurina, Mašina je istakao da je za društveno djelovanje važno nadvladati nisko samopouzdanje i vjerovanje da su „mali ljudi“ oni koji nisu visoko na društvenoj ljestvici. Smatrao je da čovjek ostaje „malen“ ako nije spreman na promjenu i na izlazak iz komoda i sigurnosti, no Ivo je bio spreman na osobnu promjenu kako bi utjecao na društvenu.¹³⁷ To dokazuje dnevnički zapis od 22. rujna 1949. godine u kojemu je Mašina isticao da se tjelesne i duhovne lijenosti pobjeđuju stavom samokritičnosti, strogosti i asketskoga stanja. Po Badurini, stanje marljivosti postizao je molitvom, čitanjem i djelovanjem za dobrobit ljudi, a svoju ustrajnost u pobožnom i karitativnom djelovanju provjeravao je putem dnevnika u kojem je zapisivao životne

¹³³ Usp. Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 310. – 311.

¹³⁴ Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 311. – 312. i Antun BADURINA, *Pogled u dušu Ive Mašine – iz čitanja Ivina dnevnika*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 74. – 75.

¹³⁵ Nedjeljko KREŠIĆ, *Kraljevstvo Božje i komunizam*, Beograd, 1975., 36.

¹³⁶ Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina, student povijesti i žrtva komunističkog režima (1927. – 1961.)*, Bertošin zbornik III, Pazin, 2013.,

¹³⁷ Antun BADURINA, *Pogled u dušu Ive Mašine – iz čitanja Ivina dnevnika*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 57. – 58.

odluke.¹³⁸ Tako Ricov donosi dnevnički zapis od 2. srpnja 1951. godine u kojem je Ivo donio odluku o ustajanju čim se probudi. Rano ustajanje je želio iskoristiti u savjesnom i marljivom učenju, a ne u besposličarenju. Bio je svjestan da je jak i čvrst karakter plod borbe mladenačke naravi sa samim sobom i s bezbroj objektivnih poteškoća. Želio je svaki mjesec odrediti geslo, koje će mu biti poticaj za izvršavanje određenih zadataka u tom vremenskom razdoblju, a obavezu je namjeravao kontrolirati putem dnevnoga reda navedenoga u dnevniku.¹³⁹ U svrhu izgradnje općega dobra, po Badurini, Ivo je bio svestran. Zanimala su ga sva društvena i politička događanja koja je potom opisivao u svom dnevniku. Ivo je kao društveno biće oko sebe okupljao različite ljude. U svim krajevima, gdje ga je život ponio, spremno se davao za izgradnju boljeg društva.¹⁴⁰ Tako Badurina ističe Mašininu solidarnost sa sedamnaestogodišnjim zatvorskim drugom koji je iz bijede bio prisiljen krasti. Njemu je Mašina darovao svoj džemper.¹⁴¹

Baloban ističe kako katolički socijalni nauk želi dati evanđeoske smjernice u rješavanju svih društvenih pitanja, pomoću kojih je Crkva poslije Drugog svjetskog rata krajem 50-ih i početkom 60-ih godina, pokušavala nadvladati provaliju između komunizma i kršćanstva kao što to navodi Krešić.¹⁴² Na temelju nauka Crkve, Mašina je poticao razmjenu mišljenja i djelovanja u istinskoj slobodi i ljubavi prema braći ljudima. Mašina je istinski u slobodi djelovao živeći pravedne i bratske odnose s drugima što je po Vugdeliji poziv za sve ljude jer se tako istinski ostvaruje sloboda, a po Krešiću mržnja se ne iskorjenjuje zakonima, koji samo suzbijaju posljedice mržnje, već življenjem Kristove ljubavi, koja se provodi poštovanjem dostojanstva brata čovjeka koji je kao i svi ljudi stvoren na sliku Božju.¹⁴³

¹³⁸ Isto, 51. – 53.

¹³⁹ Joja RICOV, *Ivo Mašina – pitate me – tko je?*, Zagreb, 1994., 23. – 24.

¹⁴⁰ Antun BADURINA, *Pogled u dušu Ive Mašine – iz čitanja Ivina dnevnika*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 56.

¹⁴¹ Isto, 34.

¹⁴² Usp. Nedjeljko KREŠIĆ, *Kraljevstvo Božje i komunizam*, Beograd, 1975., 46. i Stjepan BALOBAN (ur.), *Socijalni nauk Crkve: izazov i poticaj*, u: Socijalni nauk Crkve u hrvatskom društvu, Zagreb, 1998., 22.

¹⁴³ Marijan VUGDELIJA, *Politička dimenzija biblijske vjere u Starom zavjetu*, u: Kršćani i politika: Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa Split, 24. – 25. listopada 2002., Nedjeljko Ante Ančić i Nikola Bižaca (ur.), Split, 2003., 86. i Nedjeljko KREŠIĆ, *Kraljevstvo Božje i komunizam*, Beograd, 1975., 121.

5. SMRT I OSTAVŠTINA IVE MAŠINE

Mašina je tijekom suđenja 1959. godine sumnjao da ga truju za što je, po Mijatoviću, optužio vlast koja je htjela suzbiti njegovo djelovanje.¹⁴⁴ Bijeg u svibnju 1960. godine¹⁴⁵ i čvrsti stav da ne odaje pomagače u bijegu su pogoršali njegov položaj pa se psihičko i fizičko nasilje nad njime povećalo nakon što je ponovno uhićen. Tako se iz Ivinoga pisma, kojeg šalje 25. svibnja 1961. godine, može iščitati da su mu uslijed zlostavljanja izbili zube.¹⁴⁶ U trenutku dolaska u kaznionicu Staru Gradišku potkraj 1960. godine, Ivo Mašina imao je oko 80 kila. Nakon što mu je u listopadu 1961. godine istekla disciplinska kazna, kojom su mu zabranjeni posjeti, paketi i pisma, njegova obitelj je tijekom posjeta primijetila da je Ivo previše smršavio o čemu je svjedočio njegov brat Davor Mašina.¹⁴⁷ Batović navodi da je Mašina, podvrgnut mukama, 20. studenoga 1961. godine preminuo u starogradiškoj kaznionici u 35. godini života,¹⁴⁸ a po tvrdnji Mijatovića smrt su uzrokovali stražar Branko Pavlović, koji ga je na smrt pretukao, dok je zatvorenik s povlasticama Marko Kozarac pravio buku kako se ne bi čula Ivina zapomaganja.¹⁴⁹ Nakon Mašinina ubojstva, Jakša Kopic tvrdi da su čuvari natjerali Rudija Jeraka da ukloni njegove ostatke nakon seciranja. Jerak je želio sačuvati Mašininu koščicu kao relikviju, ali mu stražari nisu dopustili.¹⁵⁰

Batović navodi da je pokop obavljen na zatvorskom groblju,¹⁵¹ a obitelj je o smrti saznala tek iz pisma njegovoga brata Davora od 21. studenoga 1961. godine, koji je došao u posjet ne znajući da mu je brat umro. Načelnik mu nije znao reći vrijeme smrti i ako je umro 21. studenoga zašto su ga pokopali isti dan. Načelnik je Davoru naknadno potvrdio da je smrt

¹⁴⁴ Anđelko MIJATOVIĆ, Ivo Mašina, hrvatski nacionalni mučenik u: *Marulić 35 (2002.)* 5, 863.

¹⁴⁵ Mašina je pobjegao noću 22. svibnja 1960. godine u 23:15 s četiri zatvorenika. Nakon bijega iz zatvora doživio je bubrežni napad. U ambulanti se liječniku, koji mu je pomogao, predstavio kao planinar. Liječnik ga je poslao u bolnicu u Jastrebarskomu, ali on se preko Karlovca uputio u Ogulin gdje se skrivao u samostanu franjevac trećoredaca na čijem je čelu bio njegov prijatelj i bivši zatvorenik gvardijan fra Ljudevit Gregov. Preko su tijekom Ivinog bijega „posjećivali turisti“, koji su otišli iznenađeni gostoljubivošću, otvorenošću i u neznanju o lokaciji Ive Mašine. Usp. Trpimir ALAJBEG, *Spomen Ivo Mašina*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 973. i Anđelko MIJATOVIĆ, Ivo Mašina, hrvatski nacionalni mučenik u: *Marulić 35 (2002.)* 5, 864.

¹⁴⁶ Ivo MAŠINA, *Uskrsna zvona (pisma)*, Robert Bacalja (ur.), Zadar, 1994., 31.

¹⁴⁷ Davor MAŠINA, *Bilješke o smrti Ive Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 257.

¹⁴⁸ Šime BATOVIĆ, *Životni put Ive Mašine*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 20.

¹⁴⁹ Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina, student povijesti i žrtva komunističkog režima (1927. – 1961.)*, Bertošin zbornik III, Pazin, 2013., 307.

¹⁵⁰ Jakša KOPIĆ, *Zatvorska sjećanja oca Rudija*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 821. – 822.

¹⁵¹ Šime BATOVIĆ, *Životni put Ive Mašine*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 20.

nastupila 20. studenog 1961. godine u 20:00. Davor Mašina zaključio je iz razgovora s odgovornima da je smrt njegovoga brata misteriozna. Sumnjao je da je Ivo bio pothranjen u samici iz koje nije bio pušten, unatoč toga što mu je zdravlje bilo narušeno.¹⁵²

Po Mijatoviću, vlast je pokušala uvjeriti obitelj, prijatelje i javnost u Mašininu prirodnu smrt koju su nastojali spriječiti. Prvo izvješće o smrti Mašine spominje se u dokumentu načelnika Odjela Drage Pišćevića od 22. studenoga 1961. godine koji je poslan Mjesnom uredu *Stara Gradiška* zbog upisa u matičnu knjigu umrlih i pokopa na zatvorskom groblju u Staroj Gradiški. Zatvorski liječnik Nikola Kostić je u dokumentu *Izvyještaj o lečenju osuđenika Mašine Ive* od 24. studenoga 1961. godine odbacio znakove nasilne smrti, i naveo da je pokojni Mašina odbijao preglede i liječenje. Takvom mišljenju doprinio je i načelnik koji je Mašinu opisivao kao prepotentnu i oholu osobu. Davor Mašina i ostatak obitelji sumnjali su u tu verziju događaja pa su se ustrajno raspitivali kod odgovornih da se otkrije službeni uzrok smrti Ive Mašine. S tim upitom, Davor je uputio pismo 21. prosinca 1961. godine načelniku Pišćeviću. Službena verzija je bila da je Mašina umro od nagloga napada tuberkuloze. Obitelj se odmah raspitivala za prijenos posmrtnih ostataka na što ih je uprava Kaznionice uputila da se za proceduru obrate Sekretarijatu unutrašnjih poslova u Zadru. Zatvorski upravitelj je u dokumentu od 11. lipnja 1968. godine smatrao da ne postoji zapreka za prijenos posmrtnih ostataka, a u drugom dokumentu, koji je nastao osamnaest dana poslije, 29. lipnja 1968. godine, ista se osoba protivila ekshumaciji zbog moguće neprijateljske propagande. Slično je razmišljao i Sekretarijat unutrašnjih poslova u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj sa sjedištem u Zagrebu, koji se protivio prijenosu posmrtnih ostataka Ive Mašine zbog kaznenoga djela kojega je počinio i neprijateljske propagande u sredini u kojoj se Mašina razvijao i djelovao prije kazne.¹⁵³

Odvjetnik Ante Mladineo je u pismu od 29. prosinca 1961. godine savjetovao Davora Mašinu da ne pokreće kaznenu prijavu zbog bratove smrti jer nema dovoljno dokaza. Protuzakonito djelovanje u Mašininom slučaju je bila činjenica, jer je nezakonito boravio u samici. Ako je odluka o samici bila motivirana sigurnosnim razlozima, onda je takvu odredbu mogao donijeti državni sekretar za unutrašnje poslove na prijedlog upravitelja ustanove i mišljenja liječnika, a ne sama kaznionica. Ako je u pitanju odgojna mjera, onda optuženi nije mogao provesti u samici gotovo godinu dana, već maksimalno mjesec dana i to u slučaju

¹⁵² Davor MAŠINA, *Bilješke o smrti Ive Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnootvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 257. – 261.

¹⁵³ Usp. Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina u dosjeu „KPD-a Stara Gradiška“* 250. – 253. i Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina u zatvoru u Staroj Gradiški*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnootvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 929.

dobroga zdravlja. No, kaznena prijava u takvom delikatnom slučaju i trenutku ne bi imala smisla bez savjetovanja sa saveznim šefom Uprave državne bezbednosti Aleksandrom Rankovićem.¹⁵⁴

Brojne sućuti obitelji Mašina stigle su povodom smrti njihovoga sina i brata Ive. Među njima ističe se sućut svećenika Krunoslava Draganovića,¹⁵⁵ koji je preko brata Krune, poručio obitelji da je Ivina mučenička krv za narod i kršćanstvo kiša s neba iz koje se trebala roditi sloboda. Draganović je upoznao obitelj da je na blagdan prvomučenika Stjepana održao misu za pokojnika svjestan da je put do slobode popločan mučeništvom. Draganović, koji je bio uvjeren da je Ivo sustavno trovan, smatrao je da bi internacionalna komisija trebala ispitati smrt Ive Mašine, ali to vjerojatno Josip Broz ne bi dozvolio.¹⁵⁶ Sućut je uputio i don Ante Matacin.¹⁵⁷

Slično kao i Krunoslav Draganović, otac Lucijan Kordić iz Fribourga je smatrao da se treba rasvijetliti smrt Ive Mašine pa je zatražio pomoć od crkvenih i katoličkih organizacija. Napisao je predstavku Apostolskoj nuncijaturi u Bernu i Centru međunarodnih katoličkih organizacija u Ženevi u kojima ih traži da potaknu razne internacionalne komisije da ispituju smrt Ive Mašine. Svećenik je uključio i razne studentske emigrantske organizacije da javno govore o misteriju Mašinine smrti. Kordić je publicirao vijest o smrti u švicarskim medijima te je utjecao na njezino širenje među studentima u Njemačkoj.¹⁵⁸

Mašinine zasluge za očuvanje kršćanskih i narodnih vrijednosti opažene su odmah nakon njegove mučeničke smrti. Kako piše *Hrvatski Glas*, Prvi kongres Slobodnih hrvatskih sveučilištaraca u Parizu početkom studenoga 1962. godine, odlučio je da se Dan hrvatskoga

¹⁵⁴ Ante MLADINEO, *Pisma o Ivi Mašini*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 493. – 494.

¹⁵⁵ Krunoslav Draganović se rodio kod Orašja 1903., a umro je u Sarajevu 1983. Bio je hrvatski svećenik i politički emigrant zbog svojih protukomunističkih i protujugoslavenskih stavova. Jugoslavenske vlasti su u pregovorima sa Svetom Stolicom, koji su se intezivno vodili do 1965. godine, zahtjevale da Papinski zavod svetoga Jeronima u Rimu ne bude utočište političkim emigrantima iz Jugoslavije. Više o Krunoslavu Draganoviću vidi u: Milan SIMČIĆ, *Prof. Krunoslav Draganović (1903. – 1983.)* u: Papinski Hrvatski Zavod sv. Jeronima u Rimu (1901. – 2001.), Jure Bogdan (ur.), Rim, 2001., 843. – 854.

¹⁵⁶ Više pogledaj u: *Sućuti u povodu mučeničke smrti Ive Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 264. – 280.

¹⁵⁷ Don Ante Matacin, se pod udarom narodnih oslobodioca našao već tijekom Drugoga svjetskoga rata. Naime, nakon kapitulacije Italije 8. rujna 1943. godine na području Privlake, gdje se kao svećenik nalazio na službi, vlast su privremeno prije dolaska nacista i ustaša preuzeli lokalni partizanski odredi. Ti odredi su ga prisili da potpiše izjavu poznatu kao „Rezolucija katoličkog svećeništva i učitelja zadarske općine“ u kojem se poziva narod na ustanak protiv fašista. Pri povlačenju ostavili su izjavu na vidljivom mjestu kako bi je pronašli nacisti i ustaše, koji su ga prisili na potpisivanje druge izjave koja proturječi prvoj. Zbog te druge izjave, komunističke vlasti su ga kasnije progonili. Usp. Hrvoje NJAVRO, Položaj Zadarske nadbiskupije od Rapallskog ugovora do ponovnog ujedinjenja (1920. – 1948.), u: *Rostra, Časopis studenata povijesti Sveučilišta u Zadru*, 12 (2019.) br. 10, 214. – 215.

¹⁵⁸ Lucijan KORDIĆ, *Pisma o Ivi Mašini*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 490. – 491.

sveučilištarca i omladine obilježava na dan mučeničke smrti hrvatskog studenta Ive Mašine 20. studenoga.¹⁵⁹ List *Nova Hrvatska* predložio je 1961. godine da se Mašininim imenom nazove Fond za borbu protiv komunizma,¹⁶⁰ a nakon pada komunizma, bivši politički zatvorenik Davor Aras predložio je u travnju 1998. godine da se zadarski ogranak Hrvatskoga društva političkih zatvorenika nazove po Ivi Mašini, a o čemu je pisao *Zadarski list*.¹⁶¹ Godine 1999. osnovano je *Križarsko društvo Preko* koje nosi ime istaknutoga domoljublja i kršćanina Ive Mašine.¹⁶²

Ivin život ostavio je traga i u daljnjoj borbi za vrijednosti slobode i ljubavi kojima su se protivile komunističke vlasti. U lipnju 1977. godine održane su u glavnom gradu Savezne Republike Njemačke Bonnu prosvjedi Hrvata protiv jugoslavenske politike u kojima je sudjelovalo i Hrvatsko narodno vijeće koje od 1963. godine nosi ime Ive Mašine. U to vrijeme, jugoslavenski ambasador u Saveznoj Republici Njemačkoj bio je Budimir Lončar, mještalinin i susjed nevino ubijenog Mašine koji je nagrađen za vjerno služenje režimu što saznajemo iz pisma koje je Krunoslav Mašina uputio Hrvatima u Njemačkoj.¹⁶³

Mijatović ističe kako se 1983. godine ptezala i dalje priča oko prijenosa kostiju Ive Mašine u obiteljsku grobnicu u Preku.¹⁶⁴ Odvjetnica obitelji Zvezdana Znidarčić Begović smatrala je 1983. godine da bi odobrenje za ekshumaciju trebalo biti dano s obzirom da je prošao rok izdržavanje kazne Ive Mašine. Odvjetnica nije imala sve podatke o pokojniku koje su nadležni tražili kao dozvolu za ekshumaciju,¹⁶⁵ a po Batoviću obitelj je uspjela prenijeti

¹⁵⁹ Kongres je imao za cilj odgovoriti na potlačenički položaj hrvatskih studenata u domovini koji je uzrokovala komunistička vlada iz Beograda. Na kongresu su sudjelovali i Krunoslav Mašina i duhovnik otac Lucijan Kordić. Usp. Hrvatski GLAS, *Hrvatski sveučilištarci*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 764. – 765.

¹⁶⁰ Nova HRVATSKA, *Ivo Mašina ubijen u zatvoru*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 748. – 749.

¹⁶¹ Zadarski LIST, *Prijedlozi prof. Davora Arasa i Benka Velčića: Udrugu nazvati imenom Ive Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 933.

¹⁶² Cilj križarskoga društva je intelektualna i duhovna izgradnja mladeži koja će djelovati u svijetu izgrađujući i postizujući socijalnu pravdu i kršćanske vrednote. Pripadnici društva sudjeluju u organizaciji raznih skupova u svrhu evangelizacije naroda, izdavanju katoličkih tisaka. Usp. J. MARCELIĆ, *Osnovano „Križarsko društvo Ivo Mašina Preko“* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 969.

¹⁶³ Krunoslav MAŠINA, *Pismo hrvatskoj braći u Njemačkoj*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000. 496.

¹⁶⁴ Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina u dosjeu „KPD-a Stara Gradiška“* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 253.

¹⁶⁵ Vidi više u: *Pokušaji ekshumacije od 1968. do 1984.* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 280. – 292.

posmrtnne ostatke na samostansko groblje na Školjiću tek nakon demokratskih promjena u srpnju 1998. godine.¹⁶⁶

Budući da su nastupili povoljni uvjeti, Ivina sestra Vera Mašina je zajedno sa sestrama Marijom i Desom, te braćom Zdenkom, Veljkom i Krunom tijekom 1997. godine poslala dopis provincijalu franjevac trećoredaca fra Petru Grubišiću sa zamolbom da im se omogući pokop posmrtnih ostataka njihovog brata na Školjiću gdje se on duhovno izdigao za ljubav prema vjeri i domovini te gdje počiva njihov stric fra Ignacije.¹⁶⁷ Provincijal im je 10. studenoga 1997. godine dao dopuštenje za pokop njihovog brata na Školjiću, ali to se odnosi samo na njega, ali ne i na njegovu rodbinu. Svu daljnju proceduru trebali su dogovoriti s gvardijanom samostana sv. Pavla na Školjiću fra Božom Sučićem.¹⁶⁸

Nakon što su od Provincijalata franjevca trećoredaca dobili mjesto za ukop Ivinih posmrtnih ostataka na samostanskom groblju, obitelj je od nadležnih institucija zatražila ekshumaciju. U sprovodnici se navodi da je uzrok smrti nepoznat.¹⁶⁹ Po Batoviću, Družba *Braća hrvatskog zmaja* sudjelovala je u trošku prijenosa posmrtnih ostataka.¹⁷⁰ Ivo je pokopan u petak 24. srpnja 1998. godine, a sprovodne obrede predvodio je zadarski nadbiskup Ivan Prenda.¹⁷¹ Po odluci predsjednika Republike Hrvatske Franje Tuđmana, obitelji je na dan sprovoda posmrtno bilo udijeljeno odlikovanje Reda Petra Zrinskog i Frane Krste Frankopana s pozlaćenim pletetom kako navodi *Slobodna Dalmacija*.¹⁷²

¹⁶⁶ Šime BATOVIĆ, *Životni put Ive Mašine*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 20.

¹⁶⁷ Vera MAŠINA, *Komemorativni skup 1998.* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 669.

¹⁶⁸ Petar GRUBIŠIĆ, *Komemorativni skup 1998.* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 670.

¹⁶⁹ *Sprovodnica* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 680.

¹⁷⁰ Šime BATOVIĆ, (ur.) *Riječ na komemoraciji u Hrvatskoj kazališnoj kući 24. srpnja 1998.*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Zadar, 2000., 691.

¹⁷¹ Edvard ŠPRLJAN, *Vječno među hrvatskim velikanima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 945.

¹⁷² Slobodna DALMACIJA, *Sahrana hrvatskog mučenika u rodnom Preku*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 935.

6. ZAKLJUČAK

Cilj je ovoga rada bio na životnom primjeru Ive Mašine ukazati na opći sklad nacionalnih i općih ljudskih uvjerenja, koje naučava i Katolička Crkva pozivajući vjernike laike da svojom angažmanom pridonese izgradnji moralnih vrijednosti u državi i širem društvu. U skladu s naukom Katoličke Crkve, obitelj Mašina je odgojila Ivu da živi evanđelje Isusa Krista u narodu. Stoga je po Mijatoviću, Ivo Mašina pripadao važnom sloju katolika laika iz reda hrvatskoga naroda.¹⁷³ Ivo Mašina je bio svjestan da laici nisu samo pozvani na izgradnju Otajstvenoga Kristova tijela, već su i po Brkanu pozvani sudjelovati u uređenju vremenitoga poretka u skladu božanskim zakonom.¹⁷⁴

No, Mašinino svjedočenje ljubavi prema Bogu, ljudima i vlastitom narodu, u vremenu monarhističkoga režima, rastuće fašističke ideologije u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj te poslijeratnoga komunističkoga sistema, bilo je hrabro i na vrhuncu plaćeno životom jer je svojom intelektualnošću ranjavao sistem kako je to smatrao Duško Kučina.¹⁷⁵ Po mišljenju Badurine, koje je zabilježio *Narodni list*, Ivo je u povoljnim okolnostima imao potencijal izrastanja u mudroga teoretičara i praktičara na političkom polju.¹⁷⁶ O njegovom mučeništvu i intelektualnosti svjedoče brojni Ivini dnevnički zapisi od djetinjstva u rodnom Preku, gdje je doživio poniženje od žandara, preko srednjoškolskoga obrazovanja i rata u Dubrovniku, gdje se usprotivio fašističkoj politici, do komunističkoga progona na Bleiburg, gdje je sudjelovao s bratom Melkiorom, koji je izgubio život, te sudskih progona tijekom studiranja. Badurina smatra kako su ti zapisi prikaz svjedočenja istine i življenja vjere, nade i ljubavi pred tlačiteljskim sustavom prisilne ateizacije društva koji stvara ideologiju dogmatičnosti i isključivosti. Nacionalno uvjerenje, katolički odgoj i humanistički nazor, odnosno narod, Bog i socijalna pravda bili su niti vodilje koje su ga poticale da mudro podigne glas protiv sustava.¹⁷⁷

Mašina se nacionalno izgrađivao upravo unutar Katoličke Crkve. Naime, kao član Katoličkoga akademskoga društva *Domagoj*, bio je dio Katoličkoga pokreta, koji je po

¹⁷³ Anđelko MIJATOVIĆ, Ivo Mašina, hrvatski nacionalni mučenik u: *Marulić 35 (2002.)* 5, 865. – 866.

¹⁷⁴ Jure BRKAN, *Obveze i prava vjernika laika*, Split, 2005., 77. – 79.

¹⁷⁵ Duško Kučina, *Ispraćaj Ive Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 704.

¹⁷⁶ Narodni LIST, *Vlast je htjela zatvoriti samostan na Ksaveru*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 848.

¹⁷⁷ Usp. Antun BADURINA, *Pogled u dušu Ive Mašine – iz čitanja Ivina dnevnika*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 59. i Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 312.

Bogovićevom mišljenju u vremenu nepostojanja hrvatske države radio na povezivanju Hrvata što nije bila u stanju postići ni jedna politička stranka.¹⁷⁸ Mašina je bio svjestan zasluge Katoličke Crkve u očuvanju nacionalnoga identiteta, koji je bio ugrožen susjednim narodima kako to smatra Veraja.¹⁷⁹ S druge strane, shvaćao je i ono što Bogović spominje u svojoj knjizi da je prvotni prioritet Crkve izgradnja kršćanina da bude sol zemlje, svjetlo svijeta, kvasac i zdravo zrno s ciljem mijenjanja društva odozdo, a ne odozgo. No, da bi se te Isusove riječi ispunile u životu vjernika, Mašina je razumio da je moralna obaveza kršćana da upozoravaju na narodnu i ljudsku ugrozu koja je rezultat kršenja vrijednosti slobode i ljubavi.¹⁸⁰ U tom smislu, po Škunci, Mašina je kao kršćanin ustrajno do kraja upozoravao komunistički sustav na ugrozu isključivoga nacionalizama i šovinizma što može biti pogubno za jednu višenacionalnu zajednicu. Stoga ih je pozivao da budu tolerantni na prirodni nacionalni osjećaj.¹⁸¹ U primjeru nacionalizma očitovala se Ivina emotivna i intelektualna razmišljanja, koja po Ricovu nije dijelio s istomišljenicima, već s Pilatima i Judama.¹⁸²

No, umjesto da prihvate dobronamjerno Ivino upozorenje, komunističke su vlasti pokrenule niz sudskih procesa protiv Mašine upravo zbog njegove vezanosti za Crkvu i hrvatski narod što je po Škunci često bilo dovoljno da vlasti pokrenu sudski proces.¹⁸³ U razdoblju pregovora između Svete Stolice i Jugoslavije o uspostavi diplomatskih odnosa, procrkveni i prohrvatski orijentirani osuđenici bili su i sredstvo i pokušaj vlasti za dobivanje povlastica od Svete Stolice.¹⁸⁴ O tome je svjedočio i Kruno Gregov, osuđenik zajedno s

¹⁷⁸ Mile BOGOVIĆ, *Srpsko pravoslavlje i svetosavlje u Hrvatskoj u prošlosti i sadašnjosti*, Zagreb, 2017., 119.

¹⁷⁹ Fabijan VERAJA, *Nikola Moscatello savjetnik Jugoslavenskog Poslanstva pri Svetoj Stolici. „Uspomene“ u svjetlu dokumenata. Doprinos povijesti katolicizma u Jugoslaviji (1922. – 1946.)*, Rim, 2014., 129. – 130.

¹⁸⁰ Mile BOGOVIĆ, *Srpsko pravoslavlje i svetosavlje u Hrvatskoj u prošlosti i sadašnjosti*, Zagreb, 2017., 259. – 260.

¹⁸¹ Bernardin ŠKUNCA (ur.), *Pogovor*, u: Ivo Mašina. *Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku*, Zadar, 2002., 113. – 114.

¹⁸² Joja RICOV, *Ivin biografski croquis*, u Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 604.

¹⁸³ Bernardin ŠKUNCA (ur.), *Pravednik na nepravednom suđenju*, u: Ivo Mašina. *Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku*, Zadar, 2002., 28.

¹⁸⁴ Zahtjevi Jugoslavije prema Svetoj Stolici prije potpisivanja protokola, koji je sklopljen u Beogradu 25. lipnja 1966. godine, ticali su se pitanja staleškoga udruženja katoličkih svećenika, državnoga odobrenja imenovanja biskupa i čišćenja hrvatskoga zavoda sv. Jeronima u Rimu od političke emigracije i neprijateljski nastrojenih svećenika. Vlada je u staleškim udruženjima katoličkih svećenika vidjela sredstvo podjele unutar hijerarhije Katoličke Crkve. Otkazivanje poslušnosti i vjernosti nižega klera prema svojim poglavarima biskupima olakšao bi put uspostave kontrole Komunističke partije nad Crkvom i vjernicima u Jugoslaviji. Sveta Stolica i Biskupska konferencija Jugoslavije su prezrele namjeru i oštro su borili protiv udruženja. Sveta Stolica je iskoristila udaljavanje Jugoslavije i Sovjetskog Saveza te je odbila omogućiti vladi da utječe na imenovanje biskupa u Jugoslaviji. Političke akcije su odstranjene iz Zavoda sv. Jeronima koji je isključivo služio za crkvene i vjerske svrhe. Na nezadovoljstvo Jugoslavije, Sveta Stolica je smatrala da je učinila dovoljno te je odbila da pitanje Zavoda bude unutar sporazuma, ali vlada je ipak odlučila odobravati vize za svećenike koji su odlazili na školovanje u Zavod. S druge strane, Sveta Stolica je zatražila da u bilateralnom ugovoru stoji da se dogmatsko i moralno naučavanje istina katoličke vjere ne može smatrati djelatnošću političkog karaktera. Vlada je odbila taj zahtjev Svete Stolice jer je smatrala da dogmatski i moralni nauk može ponekad poprimiti politički karakter radi

Jerakom i Mašinom u sudskom procesu 1959. godine, kojem je inspektor Stjepan Katić otkrio da privatno ne vjeruje u njihovu krivnju, ali da netko mora biti kriv.¹⁸⁵

U najtežim trenucima života, dok se nalazio u zatvoru, Ivo nije zaboravio na molitvu ni na dar vjere, već je po Badurini svaki dan recitirao misu i molio krunicu. Samokritičnost i društvena crta bili su sastavni dio Ivinoga karaktera pa propitivanje o vlastitim postupcima te brigu za obitelj i društvo, nije odbacivao ni u takvim nevoljama.¹⁸⁶ Pri vrhuncu psihičkoga i fizičkoga zlostavljanja, u pismu od 30. listopada 1961. godine raspitivao se o cijeloj svojoj obitelji iskazujući brižnost prema njima, a 25. svibnja 1961. godine ih smiruje da se ne brinu što pisma odmah ne dolaze jer trebaju proći kroz kancelariju.¹⁸⁷ Mučeništvo ga nije spriječilo da emigraciji pošalje kršćansku i patriotsku poruku ohrabrenja, radosti, ljubavi i međusobnoga poštovanja što je istakao Draganović.¹⁸⁸ Podvrgnut mukama, umro je u kaznionici u Staroj Gradiški u 35. godini života 20. studenog 1961. godine gdje je i pokopan.¹⁸⁹

Nakon što su nastupile demokratske promjene 90-ih godina prošloga stoljeća, omogućen je prijenos posmrtnih ostataka Ive Mašine. Tada je Milenko Lončar, u ime odbora za pokop 24. srpnja 1998. godine iznio temeljnu istinu o odnosima komunističke vlasti prema Mašini. Sistem je oduzeo Ivinu slobodu i život, smrt te crkveni pokop jer su ga se bojali i mrtvoga. Na sličnom tragu je bio i Jerolimov, koji je smatrao, kako su se Ivini protivnici u nemogućnosti da ga intelektualno poraze, odlučili na ubojstvo. Međutim, iako su se smatrali gospodarima života i smrti, nisu uspjeli zarobiti istinu, jer je ona kao voda koja uvijek nekako pobjegne kroz prste. Ivo Mašina je do kraja sačuvao dušu, a prema onima koji su mu htjeli zlo, izražavao je kršćansku ljubav imajući na umu Isusove riječi s križa u kojima moli Oca da im oprostite jer ne znaju što čine.¹⁹⁰

Obitelj, koja je po Škunci s brojem kršćanskih i rodoljubnih vrlina nadmašila broj djece u porodici, na Ivinom sprovodu bila je spremna u kršćanskom duhu oprostiti onima koji

načina, forme i okolnosti. O temi diplomatskih odnosa Svete Stolice i Jugoslavije Vidi više u: Agostino CASAROLI, *Mučeništvo strpljivosti. Sveta Stolica i komunističke zemlje (1963. – 1989.)*, Zagreb, 2001.

¹⁸⁵ Edvard ŠPRLJAN, *Dugogodišnja robija za „proustašku grupu“ iz Preka. Suđenje Prečanima* u Zagrebu 1960. u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 827

¹⁸⁶ Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 303. - 305.

¹⁸⁷ Ivo MAŠINA, *Pisma (1945. – 1961.)* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 432. – 433.

¹⁸⁸ Krunoslav DRAGANOVIĆ, *Sučuti u povodu mučeničke smrti Ive Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 274.

¹⁸⁹ Anđelko MIJATOVIĆ, Ivo Mašina, hrvatski nacionalni mučenik u: *Marulić 35 (2002.) 5*, 864. – 865.

¹⁹⁰ Pavao JEROLIMOV, *Uz 35. Obljetnicu smrti Ive Mašine. Bakljonoša i svjetlokaž, 924. i Milenko LONČAR, U spomen Ivi Mašini* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). *Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode*, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 697. – 698.

su im naudili kao što navodi *Slobodna Dalmacija*.¹⁹¹ *Slobodna Dalmacija* nadalje navodi da je želja obitelji bila da prijenos posmrtnih ostataka njihovoga brata ne bude na žalost, već na slavu slobode i radosti naroda.¹⁹² U tom smislu, zvona na sprovodu nisu klecala, već su slavljenički zvonila.¹⁹³ Na sprovodu je nadbiskup Prenda izjavio da čovjek koji se bori za ožvjljenje i očuvanje istine i vjere ne može umrijeti. Ivina intelektualnost, spretnost i najvažnije ljubav su ta zrna iz kojeg se naposljetku rodila sloboda.¹⁹⁴

S mislima nadbiskupa Prende složio se i šibenski biskup Srećko Badurina koji je smatrao da je Ivo živio i umro za vrijednosti koje nose pečat neuništivosti.¹⁹⁵ Po Škunci, Ivo je bio mučenik za vjeru i narod, koji se poput Ignacija Antiohijskoga¹⁹⁶ dao divljim zvjerima da ga razderu kao Božje žito kako bi postao čisti kruh Kristov. Mljeli su ga bezočnim osudama i presudama, mučenjem i smrću.¹⁹⁷ Škunca koristi ovu sliku jer je po Badurini Ivi bila draga parabola o pšeničnom zrnu što mu je bio poticaj da se spremi da bude zaoran za klas hrvatske slobode, društvene pravde i plodne budućnosti.¹⁹⁸ Škunca smatra kako je Ivo bio mučenik za vjeru po naklonosti duše i moralnom življenju, a za domovinu po najdubljim težnjama za ostvarenje slobode hrvatskoga naroda.¹⁹⁹ Ivino mučeništvo kao rezultat skladnoga življenja nacionalnih i vjerskih vrednota zasigurno je imalo ploda, jer kako je Šprljan

¹⁹¹ Usp. Slobodna DALMACIJA, *Sahrana hrvatskog mučenika u rodnom Preku* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 935. i Bernardin ŠKUNCA (ur.), *Svjedok (mučenik) ostaje zauvijek* u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Zadar, 2002., 104.

¹⁹² Slobodna DALMACIJA, *Sahrana hrvatskog mučenika u rodnom Preku* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 935.

¹⁹³ Edvard ŠPRLJAN, Jasna MARCELIC, *Uoči pokopa hrvatskoga političkog zatvorenika Ive Mašine čiji su posmrtni ostaci preneseni iz Stare Gradiške u Preko. Mučenik koji je živio Hrvatsku.* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 940.

¹⁹⁴ Edvard ŠPRLJAN, *Vječno među hrvatskim velikanima* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 945.

¹⁹⁵ Srećko BADURINA, *Sjećanja na Ivu Mašinu*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 595.

¹⁹⁶ Sveti Ignacije Antiohijski bio je treći biskup Antiohije Sirijske koji se rodio polovicom I. stoljeća. Upoznavši različite religije odlučio se za kršćanstvo. Bio je gorljiv propovjednik koji je oduševljavao za kršćansku vjeru. U vrijeme cara Trajana bio je optužen da je kršćanin zbog čega je mučen i osuđen da bude u Rimu bačen pred zvijeri. Prolazeći brodom uz obalu Male Azije imao je priliku susresti se s biskupima mjesnih crkava i njihovim vjernicima. Tako je uputio pismo svetom Polikarpu biskupu u Smirni, te Crkvama u Efezu, Magneziju i Tralesu. U njima izražava svoju spremnost dati život za Krista. Zahvaljujući njemu može se bolje upoznati organizacija i djelovanje u pojedinim crkvama. Umro je u rimskom Koloseumu nakon mučenja divljih zvijeri 110. ili 115. godine. Usp. Rajko GELEMANOVIĆ, Sveti Ignacije Antiohijski (17. X. 2015.) u: <http://zupa-svkriz.hr/sveti-ignacije-antiohijski/> (5. V. 2020.)

¹⁹⁷ Bernardin ŠKUNCA (ur.), *Ivo koji dolazi*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Zadar, 2002., 79.

¹⁹⁸ Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevniciima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 316.

¹⁹⁹ Bernardin ŠKUNCA (ur.), *Svjedok (mučenik) ostaje zauvijek* u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Zadar, 2002., 109.

zabilježio prenoseći riječi Krunoslava Mašine sa sprovoda da toliko godina poslije Ivine smrti više nitko ne špijunira tko pristupa svetoj pričesti, a tko pjeva *Rajsku djevu*.²⁰⁰

²⁰⁰ Edvard ŠPRLJAN, *Vječno među hrvatskim velikanima* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 945.

NACIONALNA I VJERSKA UVJERNJA KAO POKRETAČI DJELOVANJA IVE MAŠINE

7. SAŽETAK

Tema se ovoga rada bavi nacionalnim i vjerskim uvjerenjima Ive Mašine. U radu se prvo opisuje život i djelo Ive Mašine, a zatim se objašnjava političko-društveni okvir u kojem je Mašina djelovao. Komunistička vlast je protiv njega pokrenula sudske procese zbog njegovih katoličkih i domoljubnih stavova koji se nisu slagali s marksističkom ideologijom. Progoni i suđenja su detaljno opisani. Središte rada posvećeno je Mašininim nacionalnim i vjerskim stavovima. Ta uvjerenja se temelje na Mašininoj povijesnoj struci i njegovom vjerničkom životu koji je bio u skladu s gledištem Crkve na vlastitu ulogu u politici i društvu. Stoga se u radu analiziraju pojmovi države, nacije, nacionalizma iz povijesne i vjerske perspektive. Nauk Crkve se prikazuje kroz dokumente Učiteljstva i promišljanje zagrebačkoga nadbiskupa Alojzija Stepinca o odnosu nacionalizma i kršćanske ljubavi prema čovjeku. Na temelju razumijevanja povijesti, nauka Crkve i konteksta vremena analiziraju se nacionalno, vjersko i društveno djelovanje Ive Mašine. Završetak rada se bavi opisom smrti i ostavštine Ive Mašine.

Ključne riječi: Ivo Mašina, nacionalna i vjerska uvjerenja, komunizam, sudski procesi, povijesno razumijevanje, država, nacija, nacionalizam, Crkveni dokumenti, Alojzije Stepinac, socijalni nauk Crkve

IVO MAŠINA'S NATIONAL AND RELIGIOUS BELIEFS

8. SUMMARY

The topic of this paper is Ivo Mašina's national and religious beliefs. The author first describes the life and work of Ivo Mašina and then explains the political and social context in which Mašina operated. The communist's government had initiated legal proceedings against him because of his catholic and patriotic views, which did not agree with Marxist ideology. The prosecutions and trials are described in detail. The center of the work is dedicated to the Mašina's national and religious views. These beliefs are based on the Mašina's historical profession and his religious life, which was consistent with the church's view of his own role in politics and society. Therefore, the paper analyzes the concepts of state, nation, nationalism from a historical and religious perspective. The doctrine of the church is presented through the documents of the magisterium, and there flection of Zagreb's Archbishop Alojzije Stepinac on the relationship between nationalism and Christian love for man. The analysis of the national, religious and social activities of Ivo Mašina is based on the historical understanding, the doctrine of the Church and the context of the time. The end of the paper deals with the description of Ivo Mašina's death and inheritance.

Keywords: Ivo Mašina, national and religious beliefs, Communism, trials, historical understanding, state, nation, nationalism, Church's documents, Alojzije Stepinac, social doctrine of the Church

LITERATURA

Knjige:

Miroslav AKMADŽA, *Crkva i država. Dopisivanje i razgovori između predstavnika Katoličke crkve i komunističke državne vlasti u Jugoslaviji, svezak II.*, Zagreb, 2010.

Mladen ANČIĆ, *Što „svi znaju“ i što je „svima jasno“, historiografija i nacionalizam*, Zagreb, 2008.

Benedict ANDERSON, *Nacija: zamišljena zajednica. Razmatranja o porijeklu i širenju nacionalizma*, Zagreb, 1990.

Juraj BATELJA, *Rivellijeva zavjera laži. Blaženi Alojzije Stepinac i Srpska Pravoslavna Crkva*, Zagreb, 2015.

Mile BOGOVIĆ, *Srpsko pravoslavlje i svetosavlje u Hrvatskoj u prošlosti i sadašnjosti*, Zagreb, 2017.

Jure BRKAN, *Obveze i prava vjernika laika*, Split, 2005.

Agostino CASAROLI, *Mučeništvo strpljivosti. Sveta Stolica i komunističke zemlje (1963. – 1989.)*, Zagreb, 2001.

Martin VAN CREVELD, *Uspon i propadanje države*, Beograd, 2012.

Hrvoje KAČIĆ, *Dubrovačke žrtve. Jugokomunistički teror na hrvatskom jugu 1944. i poratnih godina (početak Bleiburga)*, Zagreb, 2017.

Pavao KERO, *Zadarska nadbiskupija od 1918. do 1948. godine*, Zadar, 2010.

Nedjeljko KREŠIĆ, *Kraljevstvo Božje i komunizam*, Beograd, 1975.

Siniša MALAŠEVIĆ, *Države – nacije i nacionalizmi, organizacija, ideologija i solidarnost*, Zagreb, 2017.

Špiro MARASOVIĆ, *Demos ante portas. Crkva u Hrvatskoj pred demokratskim izazovima*, Split, 2002.

Ivo MAŠINA, *Uskrsna zvona (pisma)*, Robert Bacalja (ur.), Zadar, 1994.

Hrvoje NJAVRO, *Društveno i crkveno djelovanje zadarskog nadbiskupa Mate Garkovića (diplomski rad)*, Zadar, 2019.

Joja RICOV, *Ivo Mašina – pitate me – tko je?*, Zagreb, 1994.

Josip ŠALKOVIĆ, *Obveze i prava vjernika laika (kann. 224. – 231.). Poslanje i djelovanje*, Zagreb, 2009.

Fabijan VERAJA, *Nikola Moscatello savjetnik Jugoslavenskog Poslanstva pri Svetoj Stolici. „Uspomene“ u svjetlu dokumenata. Doprinos povijesti katolicizma u Jugoslaviji (1922. – 1946.)*, Rim, 2014.

Zbornik radova:

Trpimir ALAJBEG, *Spomen Ivo Mašina*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Zadar, 2000., 973. – 974.,

Robert BACALJA, *Ivo Mašina – biografija*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 27. – 28.

Antun BADURINA, *Ivo Mašina*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 881. – 883.

Antun BADURINA, *Ivo Mašina u svojim dnevnicima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 295. – 396.

Antun BADURINA, *Pogled u dušu Ive Mašine – iz čitanja Ivina dnevnika*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 43. – 76.

Srećko BADURINA, *Sjećanja na Ivu Mašinu*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 592. – 597.

Stjepan BALOBAN (ur.), *Socijalni nauk Crkve: izazov i poticaj*, u: Socijalni nauk Crkve u hrvatskom društvu, Zagreb, 1998., 13. – 28.

Šime BATOVIĆ (ur.), *Progoni i suđenja*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Zadar, 2000., 87. – 238.

Šime BATOVIĆ, (ur.) *Riječ na komemoraciji u Hrvatskoj kazališnoj kući 24. srpnja 1998.*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Zadar, 2000., 690. – 693.

Šime BATOVIĆ, *Životni put Ive Mašine*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Bernardin Škunca (ur.), Zadar, 2002., 7. – 24.

Ante BRALIĆ, *Odnos državnih vlasti prema Katoličkoj Crkvi u Zadru od 1944. do 1948. godine*, u: Zbornik radova sa znanstvenog skupa Zadar i okolica od Drugoga svjetskog rata do Domovinskog rata, ur. T. Oršolić, Zagreb-Zadar, 2009., 14. - 25.

Ante CILIGA, *Tragična smrt Ivana Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 750. – 751.

Ivan ČIZMIĆ, *Sokol – burevjesnik*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 868. – 869.
Slobodna DALMACIJA, *Sahrana hrvatskog mučenika u rodnom Preku*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 935.

Danica, *Uspjela proslava kardinala Stepinca u Chicagu* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 787. – 788.

Krunoslav DRAGANOVIĆ, *Sućuti u povodu mučeničke smrti Ive Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 264. – 280.

Hrvatski GLAS, *Hrvatski sveučilištarci*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 764. – 765.
Vjeko Gregov – A. Sorić, *Uspomeni hrvatskog revolucionara bez mane*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000. 756. – 757.

Petar GRUBIŠIĆ, *Komemorativni skup 1998.* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 670.

Nova HRVATSKA, *Ivo Mašina ubijen u zatvoru*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 748. – 749.

Nova HRVATSKA, *Ivo Mašina opet u zatvoru*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 745.

Nova HRVATSKA, *Izjava bivšeg člana ilegalne organizacije*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 732. – 735.

Josip JELENIĆ, *Odnos Crkve i svjetovne stvarnosti u svjetlu Drugoga vatikanskog sabora*, u: Kršćani i politika: Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa Split, 24. – 25. listopada 2002., Nedjeljko Ante Ančić i Nikola Bižaca (ur.), Split, 2003., 165. – 186.

Pavao JEROLIMOV, *Riječ na otvorenju izložbe*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 585. – 586.

Pavao JEROLIMOV, *Uz 35. obljetnicu smrti Ive Mašine. Bakljonoša i svjetlokaz*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 924. – 925.

Hrvoje KAČIĆ, *Ivo Mašina – Dika Dubrovnika* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 647. – 652.

Jakša KOPIĆ, *Zatvorska sjećanja oca Rudija*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 816. – 824.

Lucijan KORDIĆ, *Pisma o Ivi Mašini*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 479. – 497.

Ivo KREŠAN, *Govor ing. Ive Krešana prigodom oproštajne večere u hrvatskome centru u New Yorku – 19. travnja 1997.*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 573. – 575.

Duško Kučina, *Ispraćaj Ive Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 704. – 705.

Narodni LIST, *Vlast je htjela zatvoriti samostan na Ksaveru*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 848. – 849.

Zadarski LIST, *Prijedlozi prof. Davora Arasa i Benka Velčića: Udrugu nazvati imenom Ive Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 933.

Milenko LONČAR, *U spomen Ivi Mašini* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 697. – 698.

J. MARCELIĆ, *Osnovano „Križarsko društvo Ivo Mašina Preko“* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 969.

Ivan MARKEŠIĆ, *Politika kao fenomen. Filozofsko – sociološki pristup*, u: Kršćani i politika: Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa Split, 24. – 25. listopada 2002., Nedjeljko Ante Ančić i Nikola Bižaca (ur.), Split, 2003., 31. – 63.

Davor MAŠINA, *Bilješke o smrti Ive Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 257. – 262.

Ivo MAŠINA, *Pisma (1945. – 1961.)* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 397. – 477.

Ivo MAŠINA, *Pismo drugu isljedniku, ne kao isljedniku nego kao čovjeku i komunisti od I.Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 63. – 82.

Krunoslav MAŠINA, *Pismo hrvatskoj braći u Njemačkoj*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 496. – 497.

Vera MAŠINA, *Komemorativni skup 1998.* u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 669.

Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina, student povijesti i žrtva komunističkog režima (1927. – 1961.)*, Bertošin zbornik III, Pazin, 2013., 293. – 310.

Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina u dosjeu „KPD Stara Gradiška“*, u: Ivo Mašina. Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 246. – 254.

Anđelko MIJATOVIĆ, *Ivo Mašina u dosjeu UDBE/DS BR. 301411, Hrvatski državni arhiv – Zagreb*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 51. – 60.

Anđelko MIJATOVIĆ, *Uzor – čovjek, mučenik Ivo Mašina*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 600.

Anđelko MILARDOVIĆ, *Politika u doba globalizacije i tranzicije u hrvatskom društvu*, u: Kršćani i politika: Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa Split, 24. – 25. listopada 2002., Nedjeljko Ante Ančić i Nikola Bižaca (ur.), Split, 2003., 9. – 29.

Ante MLADINEO, *Pisma o Ivi Mašini*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 479. – 495.

Pokušaji ekshumacije od 1968. do 1984., u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnovernosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 280. – 292.

Tihomil RAĐA, *Ivo Mašina i Velimir Terzić*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 655. – 656.

Hrvatska REVIJA, *Mučenička smrt Ive Mašine*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 754. – 755.

Joja RICOV, *Ivin biografski croquis*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 602. – 610.

Joja RICOV, *Legenda ili duh*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 618. – 622.

Joja RICOV, *U spomen Ivi Mašini*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 662. – 665.

Grgo SIKIRIĆ, *Moj zadnji susret s Ivom Mašinom*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 570. – 572.

Milan SIMČIĆ, *Prof. Krunoslav Draganović (1903. – 1983.)* u: Papinski Hrvatski Zavod sv. Jeronima u Rimu (1901. – 2001.), Jure Bogdan (ur.), Rim, 2001., 843. – 854.

Sprovodnica u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 680.

Bono Zvonimir ŠAGI, *Kršćanski društveni angažman u Hrvatskoj*, u: Socijalni nauk Crkve u hrvatskom društvu, Stjepan Baloban (ur.), Zagreb 1998., 83. – 95.

Bernardin ŠKUNCA, *Fra Rudi Jerak*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 884. – 897.

Bernardin ŠKUNCA, *Ivi Mašini nad grobom. U povodu spomen – slavlja prijenosa kostiju, Školjić, 24. srpnja 1998.*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 700. – 703.

Bernardin ŠKUNCA (ur.), *Ivo koji dolazi*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Zadar, 2002., 77. – 98.

Bernardin ŠKUNCA (ur.), u: *Pogovor*, Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Zadar, 2002., 111. – 119.

Bernardin ŠKUNCA (ur.), *Pravednik na nepravednom suđenju*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Zadar, 2002., 25. – 42.

Bernardin ŠKUNCA (ur.), *Svjedok (mučenik) ostaje zauvijek*, u: Ivo Mašina. Kršćanski borac za slobodnu i pravednu Hrvatsku, Zadar, 2002., 99. – 110.

Edvard ŠPRLJAN, Jasna MARČELIĆ, *Uoči pokopa hrvatskoga političkog zatvorenika Ive Mašine čiji su posmrtni ostaci preneseni iz Stare Gradiške u Preko. Mučenik koji je živio Hrvatsku.*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 940.

Edvard ŠPRLJAN, *Dugogodišnja robija za „proustašku grupu“ iz Preka. Suđenje Prečanima* u Zagrebu 1960. u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 825. – 830.

Edvard ŠPRLJAN, *Graditelji hrvatske državne samostalnosti. Ivo Mašina, čovjek neuništivih ideala*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 840. – 842.

Edvard ŠPRLJAN, *Vječno među hrvatskim velikanima*, u: Ivo Mašina (1927. – 1961.). Uz obljetnicu rođenja bakljonoše hrvatske državnostvornosti i slobode, Šime Batović (ur.), Zadar, 2000., 945. – 946.

Marijan VUGDELIJA, *Politička dimenzija biblijske vjere u Starom zavjetu*, u: Kršćani i politika: Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa Split 24. – 25. listopada 2002., Nedjeljko Ante Ančić i Nikola Bižaca (ur.), Split, 2003., 75. – 137.

Članci:

Zlatko BEGONJA, Zadar u sporazumima tijekom prve polovice XX. stoljeća (1915. – 1947.), u: *Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 49 (2007.), 501. – 521.

Anđelko MIJATOVIĆ, Ivo Mašina, hrvatski nacionalni mučenik u: *Marulić 35 (2002.) 5*, 861. – 866.

Hrvoje NJAVRO, Položaj Zadarske nadbiskupije od Rapallskog ugovora do ponovnog ujedinjenja (1920. – 1948.), u: *Rostra, Časopis studenata povijesti Sveučilišta u Zadru*, 12 (2019.) br. 10, 205. – 220.

Ronald Grigor SUNY, Constructing Primordialism: Old Histories for New Nations u: *The Journal of Modern History*, 73 (2001.), 862. – 896.

Materijali u elektroničkom obliku:

Rajko GELEMANOVIĆ, Blaženi Ivan Merz (10. V. 2015.) u: <http://zupa-svkriz.hr/blazeni-ivan-merz/> (14. IV. 2020.)

Rajko GELEMANOVIĆ, Sveti Augustin (28. VIII. 2015.) u: <http://zupa-svkriz.hr/sveti-augustin/> (14. IV. 2020.)

Rajko GELEMANOVIĆ, Sveti Ignacije Antiohijski (17. X. 2015.) u: <http://zupa-svkriz.hr/sveti-ignacije-antiohijski/> (5. V. 2020.)

Ines GRBIĆ, Zadar: Katolička osnovna škola „Ivo Mašina“ u Zadru predstavljena na konferenciji za medije (28. V. 2018.) u: <http://www.zadarskanadbiskupija.hr/?p=27641> (1. V. 2020.)

Ines GRBIĆ, Preko: Uz 90. obljetnicu smrti dubrovačkog biskupa Josipa Marčelića misa u crkvi gdje je pokopan, (5. XI. 2018.) u: https://www.dubrovacka-biskupija.hr/portal/index.php?option=com_k2&view=item&id=6341:preko-uz-90-obljetnicu-smrti-dubrova%C4%8Dkog-biskupa-josipa-mar%C4%8Deli%C4%87a-misa-u-crkvi-gdje-je-pokopan&Itemid=466 (1. VI. 2020.)

Hrvatsko katoličko akademsko društvo “Domagoj“ (14. IV. 2015.) u: https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatsko_katoli%C4%8Dko_akademsko_dru%C5%A1tvo_Domagoj (13. III. 2020.)

Pavao JEROLIMOV, Ivo Marčelić, (11. V. 2009.) u: <https://www.zadarskilist.hr/clanci/11052009/ivo-marcelic> (1. VI. 2020.)

Ratko PERIĆ, Upoznajmo koncilske dokumente: Dekret o apostolatu laika – Apostolicam Actuositatem. Prilog biskupa Perića (10. I. 2014.) u: <http://www.ktabkbih.net/info.asp?id=40687> (2. V. 2020.)

Crkveni dokumenti:

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et Spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu* (7. XII. 1965.), u: Dokumenti, Zagreb, 1986.

IVAN XXIII., *Mater et Magistra. Enciklika o suvremenom razvoju socijalnog pitanja koji valja uskladiti s kršćanskim načelima* (15. 5. 1961.), Zagreb

PIO XI., *Quadragesimo Anno. Enciklika Njegove Svetosti pape Pija XI. katoličkom svijetu u povodu četrdesete obljetnice enciklike „Rerum Novarum“*, (15. V. 1931.), Zagreb

ŽIVOTOPIS

Osobni podaci:

Ime i prezime: Hrvoje Njavro

Datum i mjesto rođenja: 22. kolovoza 1995. godine, Dubrovnik

Adresa prebivališta: Put dr. Ante Starčevića 170, 20 207 Mlini

Broj mobitela: 095 – 859 – 7830

e-mail adresa: hrvoje.njavro@gmail.com

Podaci o školovanju:

2002. – 2010. – Osnovna škola Župa Dubrovačka

2010. – 2014. – Gimazija Dubrovnik općega usmjerenja

2014. – 2017. – Sveučilište u Zadru, Preddiplomski dvopredmetni studij, smjer Teološko – katehetski i povijest

2017. – 2020. – Sveučilište u Zadru, Diplomski dvopredmetni studij, smjer Teološko – katehetski i povijest

Stručni rad, služba i vještine

Lipanj 2017. – Početak dvogodišnjega mandata na službi studentskoga predstavnika Teološko – katehetskoga odjela

Rujan 2017. – Skupština Studentskoga zbora Sveučilišta u Zadru izabrala me za studentskoga člana Senata za akademsku godinu 2017./2018. i 2018./2019.

Listopad 2017. – Od iste Skupštine izabran za člana Predsjedništva Studentskoga zbora na godinu dana.

Prosinac 2017. – Izlaganje teme „Stanovništvo dubrovačkoga područja tijekom 1991. i 1992. godine na studentskoj konferenciji „Život tijekom opsada u Domovinskom ratu“, koja se kao dio projekta EUROCLIO organizacije „history that is not history yet“, održala u organizaciji Udruge studenata povijesti ISHA Osijek na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Osijeku 12. i 13. prosinca.

Prosinac 2017. – Na sjednici Senata izabran sam za zamjenika studentskoga člana Etičkoga povjerenstva Sveučilišta u Zadru.

Travanj 2018. – U sklopu XII. dana povijesti s krovnom temom „Belicizmi i pacifizmi tijekom povijesti“ organizirao radionicu „Religijski ekstremizmi i pacifizmi“ u kojoj sam održao izlaganje na temu „Crkveni dokumenti tijekom hladnoga rata“.

Svibanj 2018. – Jedan od organizatora I. dana katehetike s temom „Brak – zajednica za dvoje, komplikacija za troje“.

U akademskoj godini 2018./2019. voditelj Student mentor projekta na Teološko – katehetskom odjelu

Listopad 2018. – Na sjednici Skupštine Studentskoga zbora izabran za tajnika.

Ožujak 2019. – U zadarskom Ogranku Matice hrvatske na poziv mladeži Ogranka, održao sam na izlaganje na temu „Položaj Zadarske nadbiskupije nakon Rapallskoga sporazuma (1920. – 1948.)“

Ožujak 2019. – Volontiranje tijekom Dana Sveučilišta 2019.

Ožujak 2019. – Dobitnik Rektoričine nagrade

Svibanj 2019. – U sklopu XIII. dana povijesti s krovnom temom „Tamna strana povijesti“ održao sam izlaganje na temu „Trideseto trodnevni papa“

Srpanj 2019. – Sudjelovanje na prvoj ljetnoj školi teologije u Dubrovniku s temom „Teologija i pluralizam“.

Listopad – Prosinac 2019. – sudjelovanje na Forum plus akademiji.

Studeni 2019. – Nakon prijave u Katehetski ured Dubrovačke biskupije, dvadeset dana odrađujem zamjenu u tri škole. U tom vremensku razdoblju sudjelovao sam na stručnom skupu o korelaciji u nastavi vjeronauka i povijesti koji je za vjeroučitelje Dubrovačke biskupije organizirala Agencija za odgoj i obrazovanje.

Prosinac 2019. – Časopis studenata povijesti Sveučilišta u Zadru *Rostra* objavljuje mi rad „Položaj Zadarske nadbiskupije od Rapallskog ugovora do ponovnog ujedinjenja (1920. – 1948.)“.

Siječanj 2020. – Dobitnik nagrade Teološko – katehetskoga odjela

Jezici: engleski i talijanski